

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BLADE AF EN TYPOGRAFS DAGBOG

BLADE
AF EN TYPOGRAFS
DAGBOG

Ordnet af

MARTIN N. HANSEN

Udsendt af

ANDELSBOGTRYKKERIET I ODENSE

1952

INDLEDNING

Kirsebærtræerne blomstrer i min Have – og efter den engelske Digter A. E. Housmans Raad skulde man lægge Arbejdet til Side, for de Gange er hurtigt talt, man kan nyde dette Syn og denne Glæde. Der ligger en Visdom og Erfaring bag dette, som jeg ogsaa kan bruge til Indledning af disse Dagbogsblade, der netop i en Blomstringstid skal markere et bestemt Tidsforløb.

Foretager man en lang Vandring, som Svendene gjorde det i gamle Dage, for at hente Udsyn, Viden og Erfaring, er det naturligt nu og da at standse op ved Milepælene for at se sig tilbage, indsuge Landskabet og overveje, om man kan naa det fastsatte Maal. I vore Dage farer man hurtigere frem og nøjes tit med blot at kaste et Blik ud gennem Ruden for at se, hvad der staar paa Kilometerstenen. Men Hensigten er den samme. Det er mest Tiden til Overvejelse, det skorter paa.

Dog, enten man raster ved Milepælen eller nøjes med et Kik paa Kilometerstenen, maa man ogsaa her ved Tiden for Andelsbogtrykkeriets halvtreds-aarige Bestaaen – 1. Juli 1952 – fastslaa, at en Vejlængde er passeret. Der er Grund til at gøre nogle Overvejelser og kort eller længe kaste et Blik tilbage.

Gennem mere end Halvdelen af denne Tid har jeg haft min Gang i Andelsbogtrykkeriet, til Tider med Aars Mellemrum og til andre Tider næsten dagligt. Ledelsen har skiftet flere Gange. Men i Sætteriet og andre Steder genkendte man altid nogle Ansigter, og det var velgørende. Der blev udvidet, Maskiner blev flyttet og nyere og bedre

kom til. Man maatte beundre den tekniske Udvikling – og dog, da man bad mig samle lidt om Trykkeriet ved Passeringen af denne Milepæl, maatte jeg fæste mig mere ved Husets Sjæl end ved den tekniske Udvikling og selve Trykkeriets Historie.

Aarsagen er denne. For de første Aars Vedkommende lod det sig vel gøre at fremstille en sandfærdig Beretning, der har noget med Historie at gøre. Om den sidste Tid er det umuligt, da Afstanden mangler for at bedømme Personer og Indsats retfærdigt. Det var vi enige om.

Men saa den Historie selve Arbejdet og de specielle Opgaver kunde fortælle om –

Andelsbogtrykkeriet var og er stadigvæk et Foretagende med et idealistisk Præg, hvor Formaålet er at levere Tryksager til en rimelig Pris og lade Kunderne og Arbejderne faa Del i det eventuelle Overskud. I omkring fyrrer Aar ydedes der solidt og godt Arbejde til en stor og fast Kreds, der satte mere Pris paa det solide og prisbillige end netop paa det udsøgte og fine. Et stort Foretagende kan dog i Længden ikke overse Tidens Krav. Mange skal holdes i Arbejde, og krævende Opgaver maa løses i Konkurrence med de dygtigste. Det er lykkedes, og i Dag nævnes Andelsbogtrykkeriet mellem de bedste i Landet.

Men disse specielle Opgaver kunde heller ikke danne Rammen om et Festskrift uden at forstyrre Helhedsvirkningen.

Tilbage var det idealistiske Syn paa Forretningsliv, der har baaret Virksomheden frem. Det kunde vel udtrykkes i en Sætning eller to. Til Gengæld har dette Forretningssyn skabt Husets Sjæl. Kunde man fange denne ind i en Skildring, maatte det være en jævn Mand, der kom til Orde.

Og hvad sker! En Dag fik jeg overrakt en hel Bunke Papirer, Udklip af Aviser, Breve og meget andet, og foran laa følgende Linier:

»Gennem de halvtreds Aar, jeg nu har været Typograf, har jeg af og til lagt nogle Tryksager til Side. Hist og her er der tilføjet nogle af mine egne Betragtninger, men somme Tider maa jeg huske godt efter for at finde ud af, hvad Meningen var. Fra mine Dagbøger har jeg desuden løsnet enkelte Blade, der kan tages et skønsomt Uddrag af.

Ser jeg nu tilbage paa de mange Aar, har jeg svært ved at forstaa, hvor de er blevet af. Men det betyder vel, at de er gaaet godt. Ved Gennemlæsningen af mine Papirer er nogle Personer dukket op, hvis Navne jeg fandt Grund til at forandre. Alt, hvad der har rørt mit private Liv, har jeg med Flid holdt udenfor, og de Glimt, der er kommet med, bedes undskyldt.«

Der var ingen Navn under, og jeg har mine Tanker om, at disse Papirer ikke blot stammer fra én, men fra flere. Ved Gennemlæsningen af dem fandt jeg et levende Menneske, der havde saa meget af Husets Sjæl i sig, en Kærlighed til sit Arbejde og et Forhold til Tiden, at disse Optegnelser maatte kunne give et Billede af de forløbne halvtreds Aar. Typografer er vaagne Folk – selve Haandværket gør det til en Nødvendighed – og det er intet Særsyn herhjemme, at en Mand har banet sig Vej fra Sættekassen til en Minister-taburet. Manden her ønsker dog at forblive ukendt, og vi følger ham i hans Ønske.

For at blive i Billedet, jeg begyndte med, kan vi sige: Der blev plantet et Træ. Det har vokset sig stort. Og Blomstringstiden er inde.

Lad andre glæde sig over Frugten, og lad os haabe, de ikke skal se den ribbet af for graadige Stære, for ingen kan vide, hvad Fremtiden bringer.

Mine Øjne søger Vinduet. Jeg kan ikke slippe Synet af de skønne Træer og maa nynne med Housman:

*And since to look at things in bloom
fifty springs are little room,
about the woodlands I will go
to see the cherry hung with snow.*

12. Maj 1952.

MARTIN N. HANSEN.

DAGBOGSBLADE

12. Juli 1902.

Jeg havde tænkt mig dette Arbejde noget anderledes, men Mor siger dagligt, at naar den første vanskelige Tid er overstaaet, skal jeg nok blive glad for det.

I Dag har jeg sat et Stykke, der blev rigtig trykt. Jeg har taget det med hjem og har vist Mor det. De kaldte det en Spandeseddel, og det handler om Mælkepenge. Vilhelm trykte den i Trædepressen. Han ser sjov ud, naar han staar og hopper paa Trinet, der driver Pressen. Det var nu godt, det var ham, der blev Trykkerlærling og ikke mig, for han vejer godt til.

Ellers har jeg mest efter Adresseavisen sat nogle Linier, der ikke skulde bruges, og som jeg bag efter lagde tilbage i Sættekassen. Sætteren, Hr. Hansen, der ser efter mig, er vist meget flink, men jeg forstaar ikke altid de Udtryk, han bruger, og jeg ved heller ikke altid, om det er Spøg eller Alvor. Det kan jeg ikke se paa ham. Men jeg tror nok, det er nogle Udtryk, der bruges for Alvor. De er bare saa underlige.

Da han gennemsaa et af de første Stykker, jeg satte, skældte han ud, fordi der var for mange »Bryllupper« og »Begravelser«, og sagde, jeg skulde hellere være blevet Skræder. Jeg var lige ved at tude, og saa brummede han, at jeg skulde ikke tage mig det nær, hvis han raabte lidt højt, han mente ikke saa meget med det.

Jeg synes, jeg er saa dum. Bare jeg kan lære det alt sammen. De siger saa meget, jeg slet ikke forstaar, og jeg tør ikke spørge, for det er saadan nogle gamle Mænd alle sammen. Havde der blot været én paa min Alder eller en Smule ældre.

Nu har jeg fundet ud af, at man kalder det et »Bryllup«, naar et eller flere Ord er sat to Gange, og en »Begravelse«, naar et Ord er glemt. Lægges Typerne tilbage i de forkerte Rum, siger man, at der er »Fisk« i Kassen . . .

12. August 1902.

I Morges sagde Bestyreren til mig, at jeg skulde hente nogle Flasker Vin, der var bestilt hos Vinhandler Andersen henne i Fyns Forsamlingshus. Vinhandleren laante mig en stor Kurv, og ih, hvor jeg slæbte! Jeg var ogsaa i Byen efter Glas, Øl og Cigarer.

Op paa Formiddagen kom der en Masse Mennesker paa Besøg for at se det nystartede Trykkeri. Det var Bestyrelsen, Forpagter Hempel Syberg, Mejeribestyrer Torben Jensen og Landbrugslærer Hans Appel, og saa noget, de kalder Repræsentantskabet, og desuden mange andre Gæster. — Hempel Syberg er vor Formand, og jeg maa af og til ud til ham med Breve. Hans Appel er Redaktør af Mælkeritidende og kommer ind paa Trykkeriet flere Gange om Ugen. Han snakker ogsaa med *mig*, og jeg kan godt lide ham.

Vi havde lovet at blive paa Trykkeriet i Middagspausen, saa Folk kunde se os i Arbejde, hvis de kom paa den Tid.

Lige efter Middag gik de alle sammen, ogsaa vor Bestyrer, Anthon Petersen, og saa blev der en Snakken og Grinen. Knorth, som altid er fuld af Kunster, bankede paa ind til Kontoret, hvor Damen sad alene tilbage med alle Flaskerne. Han bukkede belevent, snoede sin Knebelbart og spurgte, om vi dog ikke ogsaa skulde smage paa de fine Varer. Kontordamen morede sig over ham, lod sig overtale og stak en

Flaske Vin ud til Svendene. Saa blev der jo nogen Lystighed, og Arbejdet blev lagt til Side.

Svendene satte sig ned paa de udtrukne Sættekasser, og jeg vilde naturligvis ogsaa gerne lytte efter, hvad de snakkede om, men Hr. Hansen er altid efter mig:

– Pas dit Arbejde, Knægt! sagde han strengt og vinkede mig væk.

Midt under Lystigheden gik Døren op, og pludselig stod Bestyreren, Hempel Syberg og Appel ved Siden af dem. Bestyreren rynkede Brynene og saa bøs ud.

– Naa, skal der ikke arbejdes igen? spurgte han.

Nogle af Svendene saa lidt slukørede ud, men Knorth blev siddende og grinede frimodigt: – Næ, det havde vi ikke tænkt os.

Bestyreren gnistrede, men saa kom han til at se paa Hempel Syberg, der smilede lunt.

– Ja, ja, Skaal da! Det er jo en Festdag, sagde Forpagteren, og saa gik de.

Der er ikke noget at sige til, at Bestyreren var ved at blive vred. Han vidste jo ikke, hvordan de to Bestyrelsesmedlemmer vilde tage det, men de tog det pænt, maa jeg sige.

8. September 1902.

Hr. Hansen taler tit om, at han gerne vilde have et Trykkeri selv. Han maa have mange Penge, for det er en dyr Historie. Jeg har hørt Svendene tale om, at det har kostet 25.000 Kroner at starte Andelsbogtrykkeriet, men saa stort et Trykkeri tænker han vel heller ikke paa. Vi har to Hurtigpresser og saa Trædepressen, som Vilhelm passer.

Der var fire Sættere og een Trykker foruden os to Lær-linge, da vi begyndte, men der er allerede antaget en Haand-sætter mere.

Nogle af Typograferne har begyndt at sætte Højskole-sangbogen. De arbejder paa Akkord og tjener mange Penge, mindst 25 Kroner om Ugen. Det er noget andet end de to Kroner, jeg faar.

I Dag hørte jeg Hans Appel forklare en Mand, hvorfor det hedder Andelsbogtrykkeriet. Det ejes af tre Foreninger: Fyens Stifts patriotiske Selskab, der er Indehaver af Huset i Vindegade, Dansk Mejeristforening, der udgiver Mælkeri-tidende, og Fyns Mejeriforening.

Svendene snakker om, at det vækker Opmærksomhed og Forundring ude i Byen, at hver Kunde faar Andel i Tryk-keriets Overskud. Typograferne skal ogsaa have Andel i Overskudet. Bare jeg vidste, om Lærlingene faar noget, men faar vi, vil jeg spørge Mor, om jeg maa købe et Ur med Kæde. Det har Vilhelm. Han fik det til sin Konfirmation.

Somme Tider kommer der Typografer fra andre Trykke-rier og besøger os. De vil se vore Maskiner, der gaar med elektrisk Drivkraft, og de vil se vort elektriske Lys. Det er noget meget, meget sjældent. De fleste Steder har de kun Gasmotorer. Derfor annoncerer Trykkeriet ogsaa med det elektriske i deres Reklamer.

31. Oktober 1902.

Gamle Knorth vigter sig i disse Dage igen med sine Sentenser. Jeg faar gerne et Stød i Ryggen, før det kommer, og saa griner han, og det gør de andre ogsaa. Jeg er ikke altid klar over, om de forstaar, hvad han siger, og om det er

ANDELSBOGTRYKKERET I ODENSE

Vindegade 72 Telefon 1030

Odense, den 29/9 1902

Konkurrende Opættelse i Cæmus og Sædvanlig Løn

1/4 F. Fortrup & F. Klump Schang
B. & M. J.

Pag.

1902
Sept. 29

13 Regnskabsår

DEBET

42 04

Andelsbogtrykkeriet i Odense.
K. M. Olsen

ham eller mig, de ler af. En Tid var det altid: *Hic labor, hoc opus est*. Da jeg spurgte Hr. Hansen, hvad det betød, stak han mig Frems Fremmedordbog og sagde: Prøv selv, Knægt! Og jeg klarede det meste, men da det varede for længe, tog han Bogen, pegede paa Kassen og sagde: Dette er Arbejdet, dette er Slidet.

Forleden Dag kom Knorth med en ny latinsk Sætning: *Quantum mutatus est*, og skønt han smilte venligt, blev jeg rasende og svarede: est – bæst, hvad jeg havde brygget paa længe. Det skulde ikke gøre det bedre, og med et nyt Dunk i Ryggen fik jeg at vide, at jeg var en dum Hvalp. Men hvor kunde jeg ogsaa vide, at det betød: Hvor forandret fra, hvad han var. Det var altsaa en Ros.

Jeg tror, han har det hele fra et eller andet Leksikon, for de siger, at han aldrig har lært Latin, selv om han vigter sig med, at han i Udlandet har sat mange Disputatser.

7. Januar 1903.

Jeg kan godt lide at blive sendt ud med Breve eller en Besked paa Abildgaard til Hempel Syberg. Der er altid noget at se paa langs Hunderupvej, hvor der bygges mægtig flotte Huse, og saa bliver jeg inviteret indenfor og faar Kaffe. Naar jeg gaar, putter han et Æble eller to i min Lomme, og flere Gange har han givet mig en Krone i Haanden. Og naar jeg bukker og takker, klapper han mig paa Skulderen og smiler venligt, som vilde han sige, at det ikke var noget at takke for.

En hel Krone. Det er det halve af min Ugeløn. De 25 Øre faar jeg Lov til at beholde for Mor. Resten skal lægges til Side. Men lidt maa jeg have til eget Brug, for jeg er

begyndt at ryge. En Pakke Motorcigaretter koster 10 Øre. Vilhelm skraar, men han vil nu ogsaa være saa voksen. Jeg tror, han synes, det ser flot ud, at han kan ramme Spyttebakken, naar han staar og hopper paa sin Maskine.

Mig river det i Tungen, men der er ellers mange paa min Alder, der skraar. Mor siger, hun vil ikke have det Svineri i Stuen.

Jeg sætter nu andet end skær Sats. Vi laver nogle Regnskabsbøger til Mejerierne, og det er morsomt at arbejde med Streger. Jeg har ogsaa prøvet at sætte Tabeller. Det er kedeligt, men flere af Sætterne vil gerne have den Slags Arbejde. Vi har lige afsluttet et mægtigt stort Tabelarbejde, der hedder Kontrolforeningsregnskaberne. Det var bare Tal paa alle Siderne.

1. Maj 1903.

Der skal mange Penge til for at leve. Typograferne klager over, at Øllet er steget fra 8 til 10 Øre. Og jeg hører, at Trykkeriet er gaaet med til en frivillig Skat til Kommunen paa 25 Kroner Kvartalet.

Nu tænker jeg, jeg slipper for at hente Øl og Brændevin en Tid. Det er ellers altid en Afveksling at komme ud paa Gaden, – bare jeg ikke møder Bestyreren som nu idag. Jeg gemte ellers Flaskerne godt under Blusen, men maatte alligevel frem med dem. Han sagde ikke meget, men det, han sagde, var nok:

– Træffer jeg Dig én Gang til i dette Ærinde, saa er vi to færdige!

Og jeg tror, han mente det for Alvor. Hvad skal jeg gøre? Det er ikke for min Fornøjelse. Som Læredreng er man under

dobbelt Ild. Men det faar vel Ende. Nu er snart en Femtedel af Læretiden gaaet. Forresten bliver mine Fødder stadig ømme af det stillestaaende Arbejde ved Reolen. Svendene siger, at jeg nok skal blive vant til det, men at jeg har godt af at komme ud at røre mig nu og da.

25. August 1903.

I Dag fik Sætterne og Trykkerne deres Overskud. Jeg skal love for, de var glade.

Selv var jeg lidt ked af det, da jeg saa Kontordamen gaa rundt med de mange Penge, for der var ingen til mig. Min Del af Overskudet bliver sat ind paa en Sparekassebog, til jeg er udlært, og Mor synes, det er rigtigt og fornuftigt, men jeg vilde nu gerne have haft det Ur. Vilhelm ser altid saa vigtig ud om Søndagen, naar han gaar med denne Sølvkæde over Maven.

Nu har vi 7 Sættere. Vi kan snart ikke være flere i Sætte-riet. Og Bestyreren snakker næsten dagligt om, at det bliver nødvendigt at udvide. Vi har ogsaa faaet en Hurtigpresse mere, saa nu har vi tre. Det er flot.

Vi faar ogsaa mere og mere at bestille. I Sommer har vi trykt en Mængde Ting til alle de mange Dyrskuer.

Bare jeg paa en eller anden Maade kunde spare sammen til et Ur, for jeg maa have det.

5. Juli 1904.

Jeg maa engang prøve paa at faa mit eget Trykkeri. Det kan ikke være anderledes. Hun nikkede saa venligt til mig i Gaar, saa jeg har været meget oplivet og glad. Men det skal jeg nok tie stille med. Skal man prale med Piger, saa

bliver det andre, jeg snakker om, selv om det er hende, jeg tænker paa. Det er dejligt at have en Hemmelighed at gemme paa.

Nu da Butikkerne er lukket hele Søndagen, kan vi sikkert tage en Udflugt sammen en af de næste Søndage. Jeg skal nok skaffe hende en Cykle. Maaske kan jeg engang købe os en Automobil. Det vilde nu være morsomt at suse afsted sammen.

Jeg har set nogle Stykker køre flot i disse Vogne. Det gik hurtigt. Inden man fik set sig om, var den borte. Men saa hurtigt, som der synges om i Tøf-tøf-Visen, gaar det dog vist knapt endnu:

*Ad København vi biled saa med 20 Miles Fart,
saadan Fart, det er rart, naar ellers alting ligger klart,
men Støvet hvirvled' op, en Gaaseflok vi ænsed' ej,
paa vor Vej, suse mig, der vanked' Gaasesteg!*

Jeg skal love for, man kan komme omkring paa den Maade. Det er naturligvis ikke for Smaafolk at faa en Automobil lige straks. Men jeg tror, der kommer en Tid, da ogsaa den jævne Arbejder kan faa sig en Køretur, og jeg vil hen og se Udstillingen af de amerikanske Vogne, naar den kommer til Byen.

Det er forresten lige meget, om jeg faar en Automobil eller ej; bare jeg kunde faa hende med paa en Cykletur, saa lad de andre køre saa flot, de vil. Jeg er ikke misundelig.

2. Januar 1905.

I Gaar faldt Port Arthur. Og Folk glæder sig. De fleste synes, at Rusland har godt af at faa Klø. Nu synger man

flere Steder, ogsaa her i Sætteriet, en ny Vise, som jeg synes er morsom:

*Ovre ved Korea er den grulig gal,
hver en Japaneser føler sig som farlig Ka'l,
raske gaar de paaen, vifter Russen væk,
Rusland skal nok ha' sig et forsvarligt Knæk.
Skynd dig, Japaneser, og gaa paa,
varer det for længe, vistnok Kløene du faa,
mul nu Russerne, mens det er Tid,
tag af Manschuriet dig en ord'nlig Bid!*

Endnu kan jeg kun dette Vers af den lange Vise.

13. November 1905.

Jeg har nu anlagt Overskæg. Mor synes, det er for tidligt, men hun kan nu ikke vænne sig til, at jeg er blevet Voksen. Jeg er dog sytten, og om to Aar er jeg Svend. Alle Svende har Overskæg. Petersens kan man endda se, selv om han staar med Ryggen til.

Vilhelm har naturligvis ogsaa straks lagt sig et til, men for en Gangs Skyld overgaar jeg ham. Der er ingen Grokraft i hans, og det er lyst, nærmest rødligt. Svendene driller ham med, at det er for stærkt spatieret.

I Aftes var saa Elisabeth med mig paa »National«. Hun var jo noget betænkelig ved at sige ja til at gaa med. Men jeg tror nok, hun syntes, det var et meget flot Sted, og der var mange pæne Mennesker.

Desværre var Knorth der ogsaa, og han var ikke helt ædru. Da han fik Øje paa mig, kom han og spurgte, om Drengene nu ogsaa gik med Damer? Jeg forsøgte at berolige ham og sagde venligt:

– Saa, saa, Knorth!

Men det tog han mig ilde op og raabte:

– Hvad bilder Du Dig ind, Knægt! Vil Du se at komme ned paa Jorden!

Det var meget pinligt.

Saa blinkede han til Elisabeth og sagde til hende, at hun skulde passe paa, for jeg var kendt som en rigtig Gavtyv og stor Pigejæger. Jeg var virkelig bange for, at hun en Overgang troede paa ham, for hun saa ganske forskrækket ud.

Jeg tror ogsaa, at han kunde se det, for saa gjorde han Nar af min nye høje Flip og sagde, at jeg maatte være taknemlig for, at jeg havde Ører, ellers var hele Hovedet rutschet ned i Røret. Det værste var dog, at han daskede mig haardt i Maven, da han omsider gik. Jeg blev meget nervøs og urolig, for jeg havde laant Vilhelms Ur. Heldigvis skete der ikke noget med det.

Ogsaa Elisabeth var pinlig berørt af Knorths Opførsel. Hun sagde bagefter, at hun ellers altid havde hørt, at Typografer var saadan nogen pæne Herrer, faktisk pænere end andre. Jeg forklarede hende, at Knorth var en Undtagelse, og at Typografer virkelig havde et vist Ry, og saa tog jeg Tegnebogen frem og viste hende et Udklip af en Laugstale, hvor de blev kaldt Haandværkernes Adelsmænd og Arbejdernes Studenter.

Jeg tror nok, det imponerede hende. Og hun lovede at gaa med ud en anden Aften.

15. Juni 1906.

Plads! Mere Plads! er det stadige Omkvæd paa Trykkeriet. Nu er vi snart saa mange Mennesker, at det kniber

med at faa Sættepulte nok. Bestyreren taler oftere og oftere om Udvidelse. Det har han gjort i et Par Aar, men nu ser det ud til, at der skal ske noget. Hempel Syberg og Appel samt Anthon Petersen og Sekretær Krogh fra Samvirksomheden kredser nu og da om Bygningen og ser op og ned ad Mure. Det er vist Grunden langs med Klostervej, man vil bygge paa. I hvert Fald har nogle Mænd maalt op dør.

Peter Hansen mener at have forstaaet paa Appel, at man vil rejse en Bygning med Bølgebliktag.

Vi har meget Overarbejde, der er Mængder at bestille, men flere Folk er der ikke Plads til.

Svendene har oprettet en Hjælpekasse. Det kneb at faa Pengene til at slaa til i Sygdomstider. Jeg har hørt, at de klagede over, at de kom til at skyldte Købmanden, og de laaner Penge hos hinanden. Knorth skylder mig 2 Kroner. Han kom listende efter mig en Dag, jeg gik ud paa Trappen. Han hviskede og skulede sig omkring, mens han bad mig om det, som om han var bange for, nogen skulde se, han laante af en Lærling. Han havde lige været syg. Jeg faar dem vist aldrig igen, han lovede dem om Lørdagen, og nu er der gaaet en Maaned, og jeg tør ikke bede om dem. Det værste er, at han ser ud, som om han er vred paa mig, fordi han skylder mig de Penge.

Men nu har de lavet en Hjælpekasse, og Trykkeriets Bestyrelse har bevilget Tilskud. De faar det halve af deres eget Indskud.

Det siges, at de andre Typografer i Byen vil forsøge noget lignende paa deres Arbejdspladser. De har faaet Blod paa Tanden.

Nogle af de gamle vilde vise deres Taknemlighed og takkede Bestyreren og Hempel Syberg, der blev meget rørt.

Knorth og et Par andre fnyste, da de hørte det, og sagde, det var noget Fedteri, »Forretningen kunde sgu ikke være andet bekendt«.

Saadan er det.

18. Oktober 1906.

Povl taler stadig om at rejse. Han vil ud i Verden og opleve Eventyr. I Dag har vi ikke hørt ham fortælle om andet end denne Hauptmann von Köpenick, som Aviserne skriver saa meget om. Han vilde gerne gøre det samme i Odense, faa fat i en gammel Uniform, gaa ud til Kasernen og kommandere en Afdeling Soldater op paa Flakhaven, besætte Raadhuset, fængsle Borgmesteren og hele Molevitten og stikke af med Pengekassen. Saa blev der da noget at skrive om og noget at læse i Aviserne. Han gaar helt op i den Slags Historier.

Saa galt kommer det nu ikke til at gaa herhjemme. De maa da ogsaa være helt tossede nede i Tyskland, naar de saadan lader sig narre af en gammel Uniform.

20. Marts 1907.

Vi er flyttet ind i den nye Bygning. Det blev alligevel et stort Hus i to Etager og med rigtigt Tag. Jeg skal love for, at vi er mange nu. 26 Mennesker.

Appel og Hempel Syberg kommer tit i denne Tid og studerer, hvordan vi har faaet det, saa nikker de til hinanden og ser glade og stolte ud. Jeg tror, de synes, det er deres Værk, og det er det paa en Maade ogsaa. De kender hver enkelt herinde og hilser altid paa de nye Folk.

Ude i Byen er der nogen, der kalder Virksomheden for »Kotrykkeriet«. Lad dem det. Vi er godt tilfredse med vor Arbejdsplads og med vor Ledelse.

Nu tales der om, at Bestyrelsen vil oprette en Livrenteforsikring for Personalet. Det er vi spændte paa.

30. Juni 1907.

– Nu er Du altsaa udlært, som man siger, og til Lykke med det! – men nu begynder først Læretiden, min Ven! sagde den gamle til mig, da jeg havde faaet mit Svendebrev oppe hos Borgmesteren, og det kan godt være, der er noget rigtigt i det.

Vi havde et dejligt Svendegilde i Gaar. Det var dyrt, men det faar være. Nu tjener jeg ogsaa snart flere Penge.

Der var trykt hele syv Viser. Noget af det, der staar i denne her, er jeg heldigvis færdig med:

*Se, først var Fyren en Nonpareille
og maatte løbe med Øl-Bouteille
og hente Spegesild, Løg og sligt,
for det var altid en Bydrengs Pligt.*

*Men siden nød han den store Ære
at avancere og staa i Lære,
og det betød ikke ganske lidt.
Nu var han bleven en hel Petit.*

Nok om det! Jeg tror, det nu vilde være godt at komme ud i Verden og se sig om og lære noget mere, end man kan her paa Stedet. Det er jo alligevel det samme og det samme om igen. Man kender efterhaanden det hele ud og ind. Tænk, at gennemvandre Europa fra Nord til Syd, maaske

komme til Paris og London. Jeg er helt misundelig paa Povl. For nogle Dage siden fik jeg Brev fra ham, og jeg kan ikke lade være med at tænke paa det. Han er sandelig kommet helt ned til Zürich og skriver nok saa flot, at naar han har tjent lidt Penge, agter han sig til Italien og Rom senere paa Efteraaret. Endnu er det for varmt at gaa paa Valsen i Italien, og Druerne og Fignerne er ikke modne. Tænderne er næsten ved at løbe i Vand, naar jeg læser Brevet:

... »Jeg har godt Arbejde her. Vi kom til Schweiz paa seks Uger. Det var hurtigt. Fra Aabenraa med Kreaturvogn som Dyrepasser til Düsseldorf. Det fik jeg tilmed Penge for, hele tre Mark! Det maa Du huske. Vi var en Flok paa fem Svende med Toget, saa det var ikke Kvæg altsammen. Fra Düsseldorf spadserede vi ned langs hele Rhinen til Basel – man skulde synes, det hed op, men det gør det ikke. Vejret var straalende, og vi klarede omkring fire Mil om Dagen. Ud af den ene By med Sang om Morgen og ind i den næste med Sang om Aftenen.

Vi var ogsaa et Smut inde i Frankrig. Det klarede vi med et gammelt Fragtbreve. Det var Pas og Papirer nok.

Her er Piger, min Ven, som Du aldrig har set Magen til, Vin og Druer i lange Baner! ... »

Det er noget andet end at staa i Sætteriet Dag efter Dag fra 7 Morgen til 6 Aften. Men mon han ikke praler lidt?

Nu er Holm rejst til København. Vi har egentlig ogsaa haft Ballade nok med ham, skønt han til Tider kan være festlig. Han har ogsaa været paa Valsen, og vist temmelig længe. Bare man kunde huske alle hans Historier.

Han er haard ved sin Familie – og mon det bliver bedre at komme et andet Sted hen? Han finder nok snart nye »Kammerater.« Jeg er lidt bange for, hvordan det skal gaa ham.

Hvor alt dog skal være fint. Vi har faaet Linotol paa Gulvet allevegne, ogsaa i det gamle Sætteri. Og Støvsuger-kompagniet har været her med deres Maskine og rensset alle Lokaler.

Jeg kan ikke lade være med at tænke paa Povl. Han vil til Rom. Piger, Vin og Druer! Det er dog en endnu større Herlighed!

13. Februar 1908.

Hvidhjelm Petersen er udnævnt til Faktor. Det blev meddelt ved et Cirkulære og kom lige overraskende for os alle. Da vi havde læst Meddelelsen, gik vi sammen og drøftede Sagen. Det var slemt for Peter Hansen. Han har været med fra Starten, har ledet Arbejdet ved Mælkeritidende og vel regnet med, han var selvskreven. Mon ikke ogsaa Appel gerne havde set, det var blevet ham, for han har altid været glad for Peter Hansen.

Der er Forhold og Ting, man maa bøje sig for, og den unge Hvidhjelm er god nok. Desuden har han en Uddannelse, som det er svært for os andre at faa. Han har vist lært en hel Del hos Genzsch og Heyse i Hamborg.

Saadan en Uddannelse skulde man have. Jeg maa snart gøre Alvor af at komme ud og se mig om. Men jeg ved, det vil blive svært for Mor, hvis jeg stikker af til Udlandet. Hun bliver saa helt alene.

I den senere Tid har der været mere Uro paa Trykkeriet, end der plejer. Det kan vel ikke være lutter Idyl. Det er vore Lønninger, der klages over. Og saa Rotterne. De er nu for slemme. Forleden kom der én i Klemme i en Reol, da en Kasse blev skubbet ind.

Folk tror, det er Løgn, men en Nat aad de faktisk Tilretningen af en Cylinder i Trykkeriet. Det var Melklisteret, der bruges, de ikke kunde staa for.

Vi har klaget en Del over det til Bestyreren. Han har anskaffet en Rottehund. Og der bliver sat Fælder op.

25. August 1908.

Vi har nu prøvet at strejke. Hele 10 Dage var Arbejdet nedlagt. Saa blev Parterne enige. Vi maatte have mere i Løn. Alting stiger jo. Jeg betaler nu 15 Kroner i Skat hvert Kvartal, og et Par Sko koster 11 Kroner, men saa er de ogsaa gode.

Det var mærkeligt en almindelig Hverdag at gaa paa Gaden med Søndagstøjet paa, især den første. Flere Gange har jeg lagt Turen om ad Vindegade. Jeg syntes, Huset saa anderledes ud, end det plejede, og da Hans Appel tilfældigt i Fredags kom ud af Døren, skyndte jeg mig bort.

Mælkeritidende udkom denne Uge med kun to Sider, og Appel var meget bitter i en lille Artikel paa første Side. Han kan ikke lide den Slags Strid. Vi forstod paa ham, da han i Dag talte med os inde paa Trykkeriet, at det, han mest frygter, er, at det skal skabe Had mellem Landsmænd.

Peter Hansen har sagt sin Plads op. Han skal være Faktor et andet Sted. Hans Appel er ked af det.

8. September 1908.

Sikken en Dag. Den vil jeg sent glemme.

Holm har været paa Besøg. Han kom i Gaar fra København, og præcis Klokken ti traadte han ind i Sætteriet, med

MELKERITIDENDE

UDGIVET AF DANSK MEJERISTFORENING

Nr. 33a. Fredagen den 14. August 1908. 21. Aarg.

Smørmarkedet.

Smørmarkedet sluttede mere tillidsfuldt forrige Uge, den uforandrede Notering bragte Kjøberne paa Tanke om, at der ikke foreløbig kan ventes lavere Priser, og da Tilførslerne fra Sibirien og andre Lande nu er i Aftagende, maatte de engelske Kjøbere indrømme lidt højere Priser denne Uge, som dog endnu ikke levner nogen Avance paa denne Side. Kvaliteterne fremkommer stærkt paavirket af det varme Vejr.

Noteringen.

Kjøbenhavn, den 13. August 1908.

Prisstatistikens Middeltal	105 Kr.
Markedets Svingningstal	0
Noteringen er herefter	105 Kr.
Forrige Uges Notering	104 Kr.

Dette lille Blad er en synlig Frugt af den Borgerkrig, som nu er standende i vort lille Land. Denne moderne Borgerkrig er endnu mere ødelæggende og tabbringende end de gamle historiske, blodige Borgerkrige; og det gaar mere direkte ud over aldeles sagesløse Mennesker nu end da.

Mælkeritidende har lige saa lidt som noget andet Blad nogen Strid med Typografer og Trykkere. Vort Arbejde standses, alene fordi os aldeles fremmede og uvedkommende Organisationer ikke har Tid og Mod til at forhandle sig til Rette.

Vort Trykkeri kan ikke magte mere i denne Uge; ti det arbejder med dygtige, uddannede Folk, der alle er gaaet, og ikke som mange andre væsentlig med den billige Lærlinge-Kraft.

Vi maa derfor bede saavel Læserne som vore mange Kunder, der har sendt os Kundgjørelser, om Taalmodighed, vi skal i næste Uge prøve paa at bringe noget mere end dette enkelte Blad.

Mejeristmødet paa Ladelund

holdes fra Torsdag d. 3. Septbr., Efterm. Kl. 5, til Lørdag Aften d. 5, med Foredrag af Højskoleforstander *Jacob Appel*, Konsulent *G. Ellbrecht*,

høj Hat som sædvanlig. Han blev hilst med Jubel, et Bord blev ryddet og dækket med hvidt Papir, og saa maatte Drengene afsted efter Ansjoser, Rundstykker og Øl og Snaps, Arbejdet blev lagt til Side, og snart sad vi om Bordet og lyttede til hans saftige Historier. Der var Taler og Sang i lange Baner.

Klokken elleve stak Bestyreren Hovedet ind ad Døren, men da han saa Holm, trak han sig hurtigt tilbage. Der var ikke noget at gøre. Dagen var spildt.

Ved Tretiden forsvandt han og svang Hatten til Farvel. Den tykke arbejdede sig hen til Sættekassen, men gled snart efter stille ned paa Gulvet. Det var et Slæb at faa ham hjem.

Bagefter gik jeg en Tur i Fruens Bøge for at klare Hjernen og tænke lidt over Tingene. Da jeg kom tilbage til Byen, var der vild Opstandelse. Det var næsten, som om der havde været Gilde alle Vegne. Folk stod tæt ved Stiftstidendes Redaktion og ved Banegaarden. Nogle raabte og skreg, andre stod tavse og rystede paa Hovedet, som havde de faaet Meddelelse om Verdens Undergang. En ældre Mand havde tabt sin Avis, det var Københavnsposten, og stod og maabede og gentog: Det er umuligt, det er umuligt! Jeg tog Avisen op og læste – Alberti! Her stod Tyv og Bedrager med rene Ord om Justitsministeren. Han havde meldt sig selv. Sikken en Verden!

25. August 1909.

Igen en ny stor Hurtigpresse. Ogsaa den er af dansk Fabrikat fra Eickhoff, det er et Princip, Forretningen har, lader det til. Nu har vi fire Hurtigpresser og to Diegler. Desuden har Trykkeriet løst Borgerbrev som Bogbinder

og har nu Ret til at forhandle Papir, Kontorartikler og meget andet. Der kommer stadig nyt til, og jeg ved ikke, hvor der efterhaanden skal skaffes Plads til det hele. Og det ved Ledelsen vist heller ikke.

31. December 1909.

I Dag fik vi tidligt fri, selv om det kneb lidt med at faa Mælkeritidende færdig. Den gamle viger ikke fra hævdvunden Skik. Klokkeren 12 gik vi over paa Forsamlingshuset og fik som sædvanlig Chokolade og Kaffe. Ved Bordet talte Bestyreren om Aarets Gang. Med Hensyn til Indtægter syntes der at være en lille Tilbagegang, og han paalagde os derfor at yde vort bedste i det kommende Aar. Ærligt og godt Arbejde og trofast Sammenhold skulde bære Forretningen frem. Han vilde ikke være med til falsk Reklame af nogen Art.

Cook! hviskede min Sidemand, fik den sidste Chokolade galt i Halsen og kom til at hoste slemt. Under alt dette sluttede den gamle sin Tale, og jeg hørte ikke det sidste. Det var et meget uheldigt Tidspunkt, den Hoste kom. Men det har nok været godt, for det er godt alt, hvad den gamle siger.

Jeg købte Blæksprutten og gik hjem og havde et Par hyggelige Timer med den, før Løjerne begynder i Aften.

Tænk, at man lod sig narre af denne Fupmager, Dr. Cook, der sagde, han havde været ved Nordpolen, og gav ham en saadan Modtagelse, men det er nok rigtigt, naar der staar: »Vi har alle en lille Svaghed for det udenlandske – det danske kan være meget godt – men alligevel, det er ikke *det!*«

Jeg vilde trods alt gerne have set ham, da han kom i Land. Han skal have set farlig ud, før han blev barberet, en rigtig Vildmand.

*Skægget, som Barberen rager,
vips Barberens Lærling tager.
Han hvert Skæghaar stadig holder
i en Pris af 4 Dollar.*

Den Vise ligner Københavnerne!

Jeg tror bestemt, den gamle har læst Blæksprutten, før han holdt sin Tale.

16. Juli 1910.

Det har været travle Dage. Patriotisk Selskab fejrede sin 100 Aars Bestaaen, bl. a. ved at Fællesskuet blev et Jubilæumsskue.

Om Lørdagen var en Del af os Typografer ude paa Pladsen for at sælge Programmer. De øvrige paa Trykkeriet havde fri om Eftermiddagen og fik Adgangskort, saa de med Kone og Børn kunde gaa ud og se paa Stadsen.

Vor nye Konge, Frederik VIII, besøgte jo Skuet, og det trak mange Mennesker til. Ærligt talt, jeg strakte saamænd ogsaa Hals, det bedste jeg kunde. Bestyreren havde givet mig et Ekstrakort.

– Du har jo Din Mor, sagde han.

Og jeg skal love for, det var en stor Dag for hende. Hendes Ben er ikke gode mere, saa der er længe imellem, at hun kommer uden for Gaden.

Der gaar jo Hestedroske i fast Rute ud til Pladsen, men jeg havde nu besluttet, at det skulde være en stor Dag for

Mor, saa jeg entrede med Vognmand Hansen, der nylig har anskaffet en Auto-Droske.

Det var første Gang i sit Liv, Mor kørte med en saadan Maskine, og hun var meget betaget, men ogsaa forskrækket. Hun græd af Bevægelse, fra vi startede, og til vi kom hjem igen. Naboerne kom jo til Dørene og Gadespejlene, da vi drog af, og trods Angst og Taarer var Mor nu lidt vigtig, det kunde jeg nok se. Ja, det var Pengene værd, selvom det var dyrt. Det kostede mig fire Kroner.

Da Mor saa Kongen, maatte hun have Lommekluden frem igen. Det var første Gang i sit Liv, hun saa en Konge. Men selvfølgelig, han er ogsaa en Stadskarl at se paa.

Trods de svage Ben maatte hun ogsaa rundt og se de mange flotte Dyr. Hun er jo født paa Landet og var derude, til hun blev gift. Jeg tror, hun følte det, som hun kom hjem igen.

Jeg var lidt flov over, at hun somme Tider tog saa stærkt paa Vej, men alligevel, jeg er glad, fordi hun fik den Oplevelse.

17. December 1910.

Jeg vilde gerne i Aften have sendt et Julekort til Horsens. Men jeg er bange for, at det ikke naar Adressaten. Det blev heller ikke den sædvanlige Hilsen med glædelig Jul. Nu kan den gode Alberti sidde i otte Aar og tænke paa de 16 Millioner, han har spekuleret bort og kastet i Guldminer.

Seksten Millioner! – For at tjene disse Penge med 30 Kroner om Ugen maatte jeg arbejde i over 10.000 Aar. Jeg husker, at en gammel Bonde, der dog tilhørte hans

Parti, sukkede dybt og gentog: Hvordan faar vi det betalt?
Hvordan faar vi det betalt? Det siger jeg ogsaa.

Godnat, Alberti!

15. September 1911.

Nu har ogsaa Husmændene faaet en Sang til Melodien
af Jens Vejmand. Vi har trykt den i Dag:

*Hvem er det, som maa slide
i Jordens sorte Muld,
mens Tiderne henglide,
og dog ej høster Guld?
Det er saamænd Niels Husmand,
som i sit Ansigts Sved
maa slide haardt, fra Solen
staar op, til den gaar ned.*

Den kan være god nok, men Skjoldborgs Husmands-
sange er dog bedre, meget bedre.

Jeg har været i Brænderup med den ny Bane. Det var
morsomt at høre paa Folk. Alle snakkede de om den nye
Forlystelsesskat og var forargede. Jeg ved ikke rigtig, hvad
jeg skal mene om den. Men har Folk Raad til at more sig,
har de vel ogsaa nok Raad til at betale en Smule Skat af
Fornøjelsen.

15. April 1912.

I Dag har der kun været talt om Titanic's Forlis. Det er
forfærdeligt, at de bare for at sætte Rekord sejler lige ind i
et stort Isbjerg. Man skulde ikke tro, at de var rigtig kloge.

Ingen ved endnu, hvor mange der er druknet. Nogle Blade nævner et Par Tusind.

Jeg har ogsaa hørt nogle nynne Melodien til Sangen, der blev spillet, da Skibet gik ned. Selv om jeg ikke forstaar Teksten, virker den meget gribende, og naar jeg staver mig gennem den, tror jeg ogsaa, jeg forstaar det meste. Jeg vil se, om jeg kan skrive den rigtig af.

*Nearer, my God, to Thee,
Nearer to Thee.
E'en though it be a cross,
That raiseth me;
Still all my song shall be,
Nearer, my God, to Thee,
Nearer to Thee.*

Her er senere føjet til: Titanic sank den 14. April Klokken fire. Der blev reddet 705, og 1635 omkom.

1. Juli 1912.

Saa er vort Trykkeri ti Aar. Vi, der var med fra Starten, begriber ikke, at der er gaaet saa lang Tid. Det er ogsaa underligt at tænke paa den Udvikling, der er foregaaet. Vi begyndte med at være fem Typografer og to Lærlinge. I Dag er vi 16 Sættere, 4 Trykkere og 4 Lærlinge og 7 Paalæggersker. De to Hurtigpresser er nu blevet til fem store Maskiner. Der er alligevel sket noget i de ti Aar.

Det er nu afgjort, at Salomon Jensen beholder Arbejdet med Landbrugstidende. Det er Salomon nok glad for. Det er naturligvis Synd for Nielsen, der først havde faaet overdraget det, men han havde det sørgelige Uheld, hjemme

i hans Hus, at en stor Rotte sprang op i hans Bukseben og skambed ham, saa han derefter maatte holde Sengen i 3 Uger. Det skete lige Dagen efter, at han var blevet forflyttet til Landbrugstidende. Imens han var syg, fik Salomon saa Arbejdet i Stedet, og da Nielsen kom tilbage i Dag, afgjorde Hvidhjelm kort og godt, at der ingen Grund var til at lave om paa det, nu Salomon Jensen var kommet ind i det.

Saadan kan det gaa. De faste, tilbagevendende Arbejder er jo eftertragtede.

Men det var vort Jubilæum, jeg kom fra.

Jeg er lige kommet hjem fra Festen i Fyns Forsamlingshus, og det er sent. Vi var inviteret til Spisning og Bal. Det var en storartet Fest med mange Taler og Sange.

Hans Appel stod paa Trappen og tog imod og fikserede hver enkelt og sagde, hvad Aargang han var fra. Han er lidt stolt af, at han kender os alle, og det virker nu ogsaa hyggeligt.

Direktøren er nu pudsig. I sin Velkomsttale bad han os om at tage for os af Retterne og spise og drikke, hvad vi havde Lyst til, men jeg for min Del, sagde han, drikker kun Vand.

Vi kalder Direktørens Kone Fru Dorthe, og hun satte rigtigt Humør paa Festen. Hun holdt ogsaa en Tale til os. Opdagede hun nogen, der ligesom var lidt udenfor det glade Samvær, trak hun dem med ind i Festen.

Vor Lærling, den lille Lars Maegaard, stod fortrykt for sig selv uden at have Mod til at deltage i Dansen. Men Dorthe fik Øje paa ham. Der var ingen Vej udenom. Lars maatte ud paa Gulvet, selv om han strittede imod, det bedste han kunde. Hej, hvor det gik! Han fik ordentlig rørt

Benene og slap først, da han i sin Forvirring fik det ene viklet ind i en af Musikernes Nodestativer, der væltede med et Brag.

27. Juli 1913.

Jeg forstaaer ikke, hvordan det er gaaet til med vor Ferieordning. De første Aar havde vi hele 14 Dage. Saa blev den helt inddraget. Men alligevel . . . det var dejligt at holde Ferie. Otte Dage med fuld Løn er dog noget. Der er mange, der ingen Ferie har. Men jeg kan næsten ikke skrive noget i Aften. Alle er rystede over Togulykken ved Bramminge i Gaar Eftermiddags. Man er ikke vant til at faa Aviser om Søndagen, saa jeg gemmer dette Ekstranummer.

Der er sat en Streg om følgende:

For Sabroe var det maaske ikke den værste Død, han fik – nu faldt han midt i Arbejdet og med mange Tilhængere bag sig og ved en Død, der lettere bevarer Mindet om ham, end hvis han var død en naturlig Død.

... Paa Baaren er lagt en Krans fra Socialdemokratisk Forening i Bramminge. Kransen bærer Paaskriften:

Farvel, P. Sabroe!

Og fra København skrives der: »Store, stærke Mænd gik paa Gaden Lørdag Aften og græd, da Løbesedlerne fra Bladene kom ud med Efterretningerne om hans Død. Og rundt i Hjemmene i Arbejderkaserne sad Kvinderne stumme af Sorg over Budskabet.«

Til dette er lagt et Udklip et Par Dage senere. Paa Aalborg Venstreblads Kontor fandt man en Bog af Sabroes. Det var Jeppe Aakjærs *Tidsbølger* med denne Dedikation:

Tag denne Bog af min Haand som et Udtryk for den Beundring, jeg nærer for Deres Agitations Salt og Deres aldrig køl-nede varme Hjerte.

Kære P. Sabroe!

*Du valgte den herligste Gerning,
som Solen har skinnet paa:
at tale og virke til Værning
for alle de svage og smaa.*

*Din Stemme har runget og ræddet
saa mangen ugudelig Skarn,
lagt Ømhedens Pude tilrette
for mangt et hjælpeløst Barn.*

*Derfor skal Du nævnes i Norden
med Tak af hvert Barn, der blev Mor,
naar selv Du forlængst er i Jorden,
og Dickens vil kalde Dig Bror.*

Med venlig Hilsen

JEPPE AAKJÆR.

Jenle pr. Jebjerg, den 11. Oktober 1912.

17. September 1913.

Ja, nu er jeg altsaa pensioneret – som en anden Embedsmand. Naa, det er overdrevet, men vi har faaet en Pensionsordning med Forretningen. Forhandlingerne har staaet paa igennem nogen Tid. Det gik ikke med Livrenteforsikringen. Vor Ledelse var lydhør for vort Forslag om en ny Ordning, og nu er den altsaa Virkelighed.

Af vort aarlige Overskud, der som Regel er otte pCt. af vor Indtægt, skal vi opspare to pCt., hvorefter Forretningen lægger to pCt. til, og det hele indsættes paa en Sparekasebog.

Det er en god Ordning. Om nogle Aar vil vi kunne føle os som smaa Kapitalister. Tanken er jo, at Pengene skal staa til vor Alderdom, saa hvis vi fortsætter her paa Trykkeriet, kan der kun hæves af dem paa visse Betingelser.

De fleste har meldt sig. Nogle enkelte vil helst bruge alle deres otte pCt. Knorth siger, han bliver alligevel ikke gammel, det skal Brændevinen nok sørge for, saa han har ikke meldt sig.

Jeg har meldt mig, men jeg venter naturligvis ikke at spare Penge, til jeg bliver gammel her paa Stedet. Nu maa jeg snart tage mig sammen til at rejse. Jeg maa ud at se noget andet.

7. April 1914.

Hjælpekassen er blevet ophævet. Der har været en farlig Staahej, fordi nogle af Pigerne misbrugte den. Vi maatte skrive et Cirkulære til Bestyrelsen om Sagen og anmode om Tilskud til en ny Hjælpekasse, hvor Pigerne ikke kan være Medlemmer.

Anthon Petersen brummede noget, da vi afleverede det, men vi haaber, han vil støtte vort nye Andragende.

Det er forresten mærkeligt, saa rædde nye Folk altid er for Direktøren. Hans lidt indesluttede Væsen gør dem nervøse. Vi, der kender ham, har naturligvis ogsaa Respekt, men vi er dog ikke bange for ham. Han er til at tale med, naar der er Fornuft i det, man siger.

WINDEGADE 72
TELEFON 1030

BEGYNDT 1 JULI 1902.

Handelsbogtrykkeriet i Odense

OPRETET AF DANSK MEIERISTFORENING
FYENS MEIERIFORENING
OG
FYENS STIFTS PATRIOTISKE SELSKAB

ELEKTRISK DRIVKRAFT
ELEKTRISK BELYSNING

Odense d. 14/6. 1903

(6)

Tit
Antikbogsbrændes Personal.

Det meddeles Sammenkommet, at Repræsentantskabet paa sit
14de afholdte Afskedssædning, Opbeholdt af Sparefondens paa Formid-
ling af de forrige Medlemmer, af hvilke et Exempel vedlægges.

I Tilføielse til de medlemmer som i Brevet herunder for-
kænder sig, som Sparefondens Medlemmer i Virksomheden allerede i
Aar, og vil der i Løbet af de nærmeste Dage blive udsendt
Sparefondens for dem, der allerede har skrevet sig ind som
Medlemmer.

De Medlemmer iffy Virksomheden SV skal forsynes
med Proskribtionsbeholdning, hvis det ikke meddeles, at Med-
lemmernes Repræsentant skærsat, maatte blive valgt, og
Bogtrykkeren indvise den derfor gjæmte Summen Meddeles om,
hvis den er valgt som Repræsentant og som Ledende om.

S. B. U.
S. Højgaard

[Signature]

— 1 Hjemt

Jeg hørte i Dag en lille karakteristisk Historie om ham. Vi har faaet en ny Trykker, Hjalmar Larsen, og han kan ellers nok skynde sig.

Da Direktøren forleden kom ned i Trykkeriet, sad Hjalmar paa Bordet bag Maskinen. De andre siger, at han et Øjeblik næsten blev lammet af Skræk, men han foretrak at blive siddende paa Bordet, til Direktøren kom helt hen til ham. Man har jo sin Stolthed.

Anthøn Petersen nidstirrede ham naturligtvis.

– Naa, har De ikke noget at bestille?

– Jeg venter paa min Revision, stammede den ulykkelige unge Mand.

– I et Trykkeri behøver man aldrig at mangle noget at bestille. Der er altid noget at tørre af eller pudse, ikke sandt!

– Jo, hviskede Hjalmar.

Den gamle brummede.

– Naa, jeg kan nu ellers godt lide, at De blev siddende, jeg hader Luskeri.

3. August 1914.

Hans Appel har været paa Trykkeriet i Dag. Han plejer ellers at være en munter Mand, men i Dag var han tavs og nedslaaet. Og nu og da svarede han paa helt andre Ting, end Direktøren spurgte ham om. Krigen gaar ham haardt paa. Vi talte allesammen om, at saadan havde vi ikke set ham før.

Vi saa paa hinanden, naar han vendte Ryggen til, og Gustav Nielsen hviskede til mig: Husk, han er Sønderjyde.

– Gud fri os for at komme med i Krigen, sagde han med en underlig Højtidelighed, da han gik ud af Døren.

– Glem ikke, at vi har Landsmænd, der nu maa med! Og de bedste af de ældre sidder i Fængsel. Gud bevare os alle!

Det sidste hørte jeg ikke. Han græd og kunde næsten ikke faa det sagt.

8. Maj 1915.

Det er en mærkelig Verden, vi lever i. Her gaar man stille og roligt til sit Arbejde. Der sker ingenting. Alt er fredeligt. Der er bare indkaldt lidt flere end ellers til Vagttjeneste ved Grænsen, men det betyder ikke noget. Et og andet stiger, og Lønforhøjelsen staar ikke i Forhold til Prisstigningen. Vi klarer os vel en Tid, og om nogle Maaneder maa Krigen være forbi.

Alle taler om Lusitanias Forlis. Det er frækt at torpedere Skibe uden Varsel. Der var 1255 ombord, og over Halvdelen druknede. Nu maa Amerika da komme med i Krigen, og saa maa den vel snart faa en Ende. Jeg troede ikke for et Aar siden, at det blev saa slemt, og jeg tænker nu og da paa Appels Ord fra en af de første Dage i August.

Kvinderne skal nu have Valgret. Og det faar de nok. Det er Smaating, vi slaas om herhjemme.

5. September 1916.

Hvor længe skal dette Vanvid blive ved. Hver Dag nye Telegrammer om Bombardementer og dræbte i Tusindtal.

I det lille Danmark har vi det godt, hører vi ofte. Javist, vi maa takke for, at vi ikke er med i det store Ragnarok, men vi har nu ogsaa vore beskedne Problemer at kæmpe med.

Der tjenes Penge paa Krigen. Nye Rigmænd dukker op. Man skulde have været Spækhøker. Kun de fastlønnede faar intet. Det kniber i mange Arbejderhjem, og der falder bitre Ord paa Arbejdspladserne, ogsaa hos os. I nogle Fag, især hvor de arbejder paa Akkord, har de faaet hævet Lønnen, men ihvertfald Typograferne sækker bagud. Vi, der har været stolte af at høre til blandt de bedst stillede Arbejdere, trues nu af virkelig Proletarisering. Det er de nødvendigeste Livsfornødenheder, det kniber for os at skaffe. Mad og Brændsel. Med Tøjet maa det gaa, som det bedst kan.

Jens Hansen fortalte forleden, at da han forrige Fredag kom hjem med sine lusede 30 Kroner, smed hans to nyudlærte Knægte, der er Smede, deres Lønningsposer paa Bordet.

– Næh, her skal Du se, Du gamle, vi forstaar det!

80 Kroner stod der paa Poserne.

Ja, det er bittert.

Naa, da vi ikke ad anden Vej har kunnet opnaa noget, maa vi takke for vor Bestyrelse, for gamle Hempel Syberg. Vi gik til ham og bad om lidt Brændselshjælp. Forleden kom der Brev. »...det er mig kjært at kunne meddele d'Herrer, at Bestyrelsen har bevilget 50 Kroner i Brændselshjælp pr. Mand...«. Ja, det har været ham »kjært«, det ved vi.

Lidt Lønforhøjelse fik vi ogsaa Løfte om, men hvad forslaaar det, Priserne stiger hver Dag.

22. Juni 1916.

Tyskerne meddeler, at de er trængt ind i Fortet Vaux og er saa kun en halv Sned Kilometer fra Verdun. Mon de faar

den? Jeg tvivler paa det. Men jeg maa altsaa flytte Knappe-naalene paa mit Kort den forkerte Vej.

Man siger ogsaa, at de visse Steder har begyndt at bruge Giftgas. Det er skrækkeligt, hvad Mennesker kan finde paa.

Der spekuleres paa Børsen som ingensinde før, siges der. Jeg har heldigvis intet at spekulere med. Bare det hele ikke spekuleres bort. De Vestindiske Øer er solgt, og samtidig indfører man Sukker-, Mel- og Smørkort. Men der kan være noget rigtigt i det. Hvorfor skal Folk med Penge løbe af med det hele.

Det er en usædvanlig varm Sommer. Man kan næsten ikke have Dyne paa om Natten, saa jeg maa en Tur ud, før jeg lægger mig.

20. September 1917.

Man forstaar ingen Ting. Det hele bliver mere og mere forrykt. I Aftes var vi en Flok i Teatret og saa *Alverdens Synd*, og bagefter vilde vi flutte os og drikke The paa Grand Hotel. Det var næsten ikke til at faa Plads, og Folk smider om sig med Penge.

Vi skulde nok have søgt et andet Sted hen, for der var nær blevet Skandale. Povl blev saa rasende.

Der sad nogle flutte Folk ved det nærmeste Bord og skævede til den beskedne Opvartning, vi fik. Og Povl begyndte at nidstirre den ene efter den anden. Saa var det, vi hørte en ung Frue sige til en fed Herre: Lad os skaale paa, at Krigen maa vare længe endnu!

Da slog Povl i Bordet og bandede højlydt, saa Tjeneren kom og bad os om at forsvinde. Det gik nu ikke saa let.

Men Povl havde Ret. Det var de andre, som burde være smidt ud. Dog, man spørger ikke om, hvem der har Ret. Og de, som har Penge, kan desværre tit tillade sig alt for meget.

Vi faar stadig mere og mere at bestille, og der tænkes stærkt paa Udvidelse. Nej, man forstaar ikke ret meget.

23. December 1918.

Denne Dato staar paa nogle Begravelsessalmer over en god Ven. Paa den tomme Plads nedenunder er der føjet til med Blyant:

Overfor mig er der kommet en ny Mand. Jeg synes ikke om hans Øjne. Jeg var saa fortrolig med Hans Christian. Naar man har staaet overfor hinanden i 12 Aar og været gode Kammerater, savner man ham. For en Uge siden stod han her, og i Dag er han begravet. Nu har den Spanske Syge taget to af mine gode Venner fra mig. Jeg synes i Aften, at jeg selv er lidt mat i Benene, det var det, han begyndte at klage over, men det er maaske Kulden fra Kirkegaarden.

Povl græd som et Barn ved Graven – men han taaler ikke at have fri. Han drak sig fuld bag efter. Men hvor han sang kønt i Kirken. Det var næsten, som sang han dette Vers alene:

*Jeg er udi Hjertet saa bange,
de Afgrunde ligge saa nær,
og paa deres Rand maa jeg gange,
det er kun en jammerlig Færd;
jeg svimler, mig Rædsel nedknuger,
mig Afgrunden visselig sluger,
o Herre, o hør mine Skrig!*

Hans Christian hentede ham tit hjem. Hans Familie skulde gerne have en god Jul. Kanske jeg skulde overtage denne Pligt, – selv om jeg ryster lidt paa Benene?

13. April 1919.

Mon Folk i Odense nogensinde før har været saa tidligt paa Benene en graa Søndag Morgen? Jeg tvivler. Fra tidlig Morgen var der en Færdsel paa Gaderne, som jeg aldrig har set Magen til. Flagene var oppe alle Vegne, og allerede ved Titiden var den halve By paa Vej ned til Havnen for at se Skibet med de sønderjyske Krigsfanger.

Skulde man se Skibet, var der nok intet at vente efter, saa vi skyndte os afsted. Vi var ved Toldboden 3 Minutter over ti. Det var paa høje Tid. Vi lempede os frem gennem Mængden og fik en helt god Plads, ikke for nær og heller ikke for langt borte. Det var koldt, og vi var glade for at staa lunt, for der blev nok lang Ventetid. Skibet skulde være i Havn 11.30, men alle regnede med, at det var forsinket.

Godt 11 kom Solen frem, og næsten samtidig hørte vi Jubel og Hurraraab ude fra Kanalen. Den vilde ikke tage Ende og steg for hvert Minut. Saa skimtede vi Skibet, og snart stod *Sct. Thomas* med de sønderjyske Krigsfanger fra Frankrig ind i Havnen. Det var et stolt Syn at se det flag-smykkede Skib nærme sig. Hele Dækket var fuldt af Soldater. Nogle stod maalløse og stirrede, som vilde de ikke tro, det var Virkelighed, andre vinkede til sortklædte Kvinder i Land og græd. Og Folk tog hinanden i Hænderne af Betagelse. Men Stemningen og det hele lader sig ikke beskrive.

Borgmesteren bød dem velkommen hjem, for selv om de ikke hørte til Danmark endnu, saa vilde det snart komme.

Efter flere Taler og Sange drog de med deres Værter gennem Byen, det mærkeligste Optog, jeg har set, Graad og Latter blandet i ét.

Man fortæller, at der var 330 Fanger med Skibet, nogle havde været borte i over fire Aar, og saa maatte der endda blive over hundrede tilbage i Dunkerque, som Skibet ikke kunde rumme. Det var Synd.

Saa fik man da et Glimt af Krigen. Nogle havde mistet en Arm, andre et Ben, og andre igen gik med Bind om Panden. Det var ikke opmuntrende at se paa. Og naar disse Festsdage er forbi, bliver Hverdagen ikke den samme for dem som før.

30. August 1919.

Min Løn er nu 87 Kr. Efterhaanden er vi kommet nogenlunde med. Desværre stiger Priserne stadig. Pengene bliver mindre og mindre værd. Pensionisterne og de smaa Rentiers klager sig. Jeg tænker saamænd ogsaa nu og da med Bitterhed paa mine smaa Skillinger i Sparefonden. De staar og bliver til saa lidt. Men det ordner sig vel igen. Engang maa det vel blive normalt.

I 1914, da vi blev gift, havde jeg 27 Kr. om Ugen. De slog bedre til end de 87 i Dag.

12. Februar 1920.

Paa nogle Festsange til Afstemningsdagen har jeg streget disse Linier ind:

*For de gamle, som faldt,
er der ny overalt,
de vil møde, hver Gang der bliver kaldt.*

Hvorfor og med hvilken Tanke jeg har gjort det, kan jeg ikke erindre.

Under Sangen er skrevet med Blyant:

Gamle Hans Appel gik i Dag gennem Trykkeriet. Aldrig har jeg set ham i saadan et Humør. Han var lige kommet hjem fra Tønder, hvor han havde været med til Afstemningen.

17. September 1921.

Jens Petersen er død. En af »Anthons gamle Garde«, som vi, der var med fra Starten, kaldes. Han var en trofast og loyal Slider, og det er smukt, at Trykkeriet har bekostet hans Begravelse.

4. Oktober 1921.

Povl er fuldstændig forandret. Ingen Solderi mere af nogen Slags. Gid det maa være!

Det synes, som om han har faaet sig en god Kone i Kirsten, og hun har sikkert tilmed nogle Penge, for hvordan kunde han ellers købe sig et lille Trykkeri. Jeg tror, han trængte til at blive selvstændig og faa noget virkeligt at arbejde for. Han holder jo saa meget af Børn. Der er god Grund i ham. Han er et godt Menneske, til Tider næsten for god.

Jeg savner ham næsten dagligt.

Og det er sikkert klogt af ham at begynde selv netop nu. Der har været Lockouter og Arbejdskampe nok allerede, og man ved ikke, hvad de følgende Aar vil kunne bringe.

Havde jeg haft en Smule Kapital, kunde jeg nok have Lyst til at begynde selv, men det maa nu vente, til jeg faar sparet lidt flere Penge sammen.

25. Januar 1922.

Jeg kan ikke mindes, vi har haft saa kold en Vinter. Isen lukker alle Vegne, og et Par Færger ligger fast ude i Storebælt. I Søndags var jeg i Middelfart og spadserede over Lillebælt. Naar dette fryser til, maa det være koldt, for der er ikke mange Farvande med saa stærk en Strøm. De sidste Dage har jeg ligefrem tabt Typerne paa Gulvet, fordi mine Fingre var for kolde til at holde paa dem. Vi, som staar for langt fra Kakkelovnen, maa nu og da hen og varme os. Mange fryser og har kun lidt at brænde. Alt er jo saa dyrt, saa dyrt.

Men det er jo ingenting ved Siden af Forholdene i Rusland, hvor de tilmed sulter. Gud fri os for saadanne Tilstande!

Fridtjof Nansen har besøgt de værste Egne og ifølge Bladene telegraferet til Røde Kors:

»Har besøgt Samara og Omegn. Elendigheden overgaar de værste Forventninger. I Egnen omkring Dusuluh, hvor Kvækerne arbejder, bor over 915.000 Mennesker. Af dem har 537.000 ikke mere noget at spise. I September, Oktober og November er der død over 30.000, men Dødelighedscifret stiger stadig, og inden Foraaret vil to Trediedele af Indbyggerne være bortrevet, hvis der ikke straks kommer tilstrækkelig Hjælp.

I Byen Dusuluh opsamles hver Morgen døde Mænd, Kvinder og Børn paa Gaden. Andre bliver liggende i mange

Dage, da der ikke er nogen Mulighed for at faa dem bragt bort. Jeg selv har paa Gaden set et Lig, af hvilket Hundene havde ædt. Paa Kirkegaarden saa jeg en Dynge paa omtrent 80 Lig, mest Børn, uden nogen som helst Beklædning, da de efterlevende havde taget Klæderne til sig. Disse Lig var ført derud med Ligvognen i Løbet af to Dage. Jeg spurgte Graverkarlen, hvor mange Døde der ankom om Dagen. Han svarede, at det vidste han slet ikke, da de blev afleveret i Dynger. Indtrykket af de Hundreder af Børn, hvis Kroppe kun bestod af Skind og Ben, og som næppe er i Stand til at holde sig oprejst, saavelsom af de fortvivlede Mødre, der bønfaller én om noget at spise til deres døende Børn, kan jeg slet ikke beskrive. Mændene er fuldkommen udeltagende, de ser sløvt ind i den haabløse Fremtid. Disse Eks-empler stammer fra en Egn, hvor Tilstanden er bedre end i andre Dele af Guvernementet Samara . . . I Menneskelighedens Navn maa denne Tilstand afhjælpes. Det er sent; men der er endnu Tid til at gribe virksomt ind.«

Man kan næsten ikke tro det, men jeg gemmer dette Udklip.

1. Juli 1922.

20 Aar. Jeg kan ikke lade være at notere disse Milepæle i min lille Bog. 20 Aar paa samme Sted. Hvor blev Tiden af. Hvor blev alle Forsætterne af om at komme ud at rejse, lære noget, blive til noget? Man blev spændt for Vognen. Og det var vel godt nok saadan. Naar jeg nu og da stadig drømmer om, at der kan ske store, uventede Ting i mit Liv, tror jeg vel knap paa det. »Andelen« og jeg er vist vokset sammen.

Det har ellers været en gemytlig Dag. Det lille Jubilæum blev markeret ved en Udflugt til Langesø med Spisning paa »Kom igen« Kro. Kylling og Jordbær. Jo, jo. Vi drog derud i Ekstratog. Øl og Cigarer allerede i Toget. Fra Langesø Station marcherede vi saa til Kroen med et Blæseorkester i Spidsen, Messingsuppen klang imellem Træerne, saa selv Baronemaa have nydt godt af den. Humøret steg til uanedede Højder.

Efter Middagen tog Musikken fat paa lidt andre Instrumenter, og saa gik Dansen.

27. Februar 1923.

Det er sent i Aften, men jeg maa skrive lidt alligevel, for jeg har været ude for en underlig Oplevelse. Vi har hørt Radio hos Hans. Han er altid svært med paa det nye. Og jeg maa tilstaa, at jeg ikke troede stort paa hans Snak om, at man gennem Luften kan høre Sang og Musik fra København og andre Steder i Verden. Gennem Telefon kan jeg forstaa det – men gennem Luften!

Han fik mig altsaa ud til sig. Der stod en lille Kasse paa Bordet med nogle Skruer, og saa tog han nogle Øreklapper paa og sad længe og drejede paa disse hersens Skruer. Jeg kunde tydeligt se paa ham, at han ingenting hørte, og jeg nægter ikke, at jeg blev lidt skadefro. Men saa med ét lyste han op. Nu er det der! Og saa fik jeg Klapperne paa. Og minsandten, om jeg ikke hørte lidt Sang og Musik, tilmed den om Spurven, der sidder stum paa Kvist, som jeg holder saa meget af.

Jeg maa nok have set noget forbavset ud, for han var ved at knække helt sammen af Grin.

Vi skiftedes til at lytte et Par Timer. Sommetider blev det helt borte, saa maatte han dreje paa Skruerne, og saa kom det pludseligt igen klart og tydeligt. Vi hørte ogsaa Folk klappe, og jeg var næsten lige ved at klappe med.

– Der kan Du se, sagde han triumferende, hver Gang det kom. Og jeg maatte indrømme, han havde Ret. Men jeg forstaar ikke det Djævelskab. Og jeg ved ikke, hvor hyggeligt det er i Længden at sidde med disse Klapper for Ørene en hel Aften. Min Kone vil ikke synes om, at jeg gjorde det. Men for Ungkarle kan det maaske være helt hyggeligt.

Han kalder det et Krystalapparat. Men Guderne maa vide, hvad der er i Kassen.

17. Maj 1923.

Saa fik vi Tyrestambogen færdig og Konsulent Jørgen Fr. Pedersen kom som sædvanlig prompte med Cigarkassen og Portvinsflasken. Kaarsgaard og jeg fik et Glas sammen med ham. Stille-Hansen, der er Afholdsmand ligesom vor Direktør, nøjedes med Cigaren og saa den Tak, som Konsulenten sagde til os tre, der har sat hans Bog. Bagefter gik han ned til Trykkerne og gav dem samme Traktement. Anthon Petersen kan vist ikke rigtig lide, han kommer med den Portvinsflaske.

3. November 1924.

Povl er alligevel en sjov Fisk. Han har været paa Rejse igen. »Jeg maatte se de gamle Steder i Tyskland, Schweiz og Italien – skriver han – for nu kan det gøres billigt. Men selv om jeg rejste flot, saa var det ikke det samme som første Gang. Der var ingen kendte Ansigter at nikke til i Naver-

hulerne eller andre Steder, hvor jeg før kom saa tit. Egnen og Byerne var de samme, men det er ikke nok.

Vedlagt sender jeg Dig en Skilling paa 250 Milliarder Mark, som jeg fik tilovers. Nu er du Byens rigeste Mand og kan, om det skal være, betale hele Tysklands Krigsgæld paa et Brædt. Men Du kan ogsaa købe alle Aktier i Trykkeriet, hvis Du kan faa en Bank til at udbetale Dig den paa-lydende Værdi. Du skal bare skynde Dig, før de krakker alle sammen. Men pas paa, Folkeregistret er indført i Odense. Nu har de Hold paa Dig.«

Povl forandrer sig ikke. Og det er nok godt det samme. Men sikke Forhold Folk maa leve under, naar Penge intet er værd.

18. December 1925.

*Skjælved det ej, selv i Hjerter af Sten,
da under Stirren fra Elben til Arno
Fredsensglæn skrev med sin Olieglen
hen under Frosthimlen Navnet Locarno.*

Dette Vers har jeg klippet ud af Avisen. Der tales saa meget om disse Fredsmøder rundt i Verden. Bare de maa føre til noget. Forholdene er vist mange Steder fortvivlede. Vi har det heldigvis godt og har Arbejde nok.

Direktøren er konservativ. Han kan ikke lide Forandringer. Man siger, at han blev rasende, da Kontordamen vilde rejse paa Grund af Giftermaal. Det var da ellers ingen Forbrydelse, og hun er jo ogsaa gammel nok til at blive gift.

Sønnen vil gerne indføre noget af det, han har lært og set i Udlandet. Men det bliver ikke rigtig til noget. »Det

DE SAMVIRKENDE DANSKE LANDBOFORENINGERS

STAMBOG

OVER

TYRE AF RØD DANSK MALKERACE

XXV & XXVI

FORFATTET AF

PETER AUG. MØRKEBERG

STATSKONSULENT I HUSDYRBRUG

UDGIVET AF

DE SAMVIRKENDE DANSKE LANDBOFORENINGERS
FORRETNINGSUDVALG

ODENSE

ANDELSBOGTRYKKERIEET I ODENSE

1923

er svært at komme nogen Vegne«, siger han næsten daglig med et Suk i denne Tid. Ærlig og reel er han, den gamle, men der er nok for meget af Haandværkeren i ham. Man skulde ligefrem tro, at han hadede Teknikken. Egentlig er det mærkeligt, at han ikke vil trykke paa samme Maade som Gutenberg. Saa blev der i hvert Fald arbejde til flere. Jeg tror ikke, han kan taale at se Hjul løbe rundt.

Nej, nogen Fremskridtsmand kan vi næppe kalde den gode Direktør. Men det meget omtalte Paalægningsapparat til Nr. 5 hos Peder Tinggaard fik vi da endelig langt om længe. Og endelig kom det i Brug. Vi var alle nede i Trykkeriet i Dag for at se det i Virksomhed og var mere eller mindre imponerede, men da Direktøren nærmede sig, saa han paa det et Øjeblik, og idet han gik, bemærkede han tørt: Skulde det saa være bedre?

Vi har næsten ikke sagt andet Resten af Dagen, naar vi gik forbi eller saa paa hinandens Arbejde.

Skulde det saa være bedre?

26. September 1926.

I Dag var jeg ude paa Husmandsskolen for at høre og se Jeppe Aakjær. Nu har man festet for ham paa Raadhuset i København, og der er skrevet saa meget om ham, at jeg fik Lyst til at se ham, da der nu var en Lejlighed. Og det var rigeligt de 50 Øre værd, som det kostede at komme ind. Der er helt hyggeligt derude.

Salen var stuvende fuld, og vi sad længe og ventede, men endelig kom han, let hinkende. Man siger, at han har haft Koldbrand i Benene. Jeg skal love for, at han blev modtaget med Klappen og Jubel. Og saa stod han da paa Talerstolen

og nikkede venligt til Folk. Han rømmede sig, trak nogle gule Papirer op af Inderlommen og begyndte:

– Jeg husker det saa tydeligt, som var det i Gaar, der stod hjemme i min Moders Stue...

Her kiggede han nøje i sit Manuskript, som havde han pludselig glemt det.

... i det venstre Hjørne en gammel ...

Atter kiggede han nøje i Manuskriptet.

... rødmalet Bornholmer!

Det hele virkede en Smule pudsigt, men saa begyndte han at tale om sin Barndoms Læsning og kom ind paa Blichers »E Bindstouw«, og snart glemte man det lidt latterlige ved hans Maade at tale paa og Kiggen i Papirerne, for han talte med en Varme om denne bitte Bog og Blicher, saa han selv gled i Baggrunden, og Digterpræsten traadte levende frem. Man fik ligefrem Indtryk af noget ydmygt hos Aakjær, naar han talte om Digtningens store Kunst og de Vilkaar, den skabtes under.

Saaledes havde jeg ikke helt tænkt mig ham. Og det er heller ikke det Billede, man har af ham gennem Aviserne. Det var virkelig en Oplevelse, jeg sent vil glemme.

12. April 1927.

... mit pæneste Tøj var lagt frem til mig, da jeg stod op.

– Skal jeg have det paa en almindelig Tirsdag?

– Det er ikke nogen almindelig Tirsdag, naar Hempel Syberg fylder 90, svarede Elisabeth, og skal I til Gilde hos ham, og der kommer fine Folk, skal Du ikke være ringere klædt end de andre. – Saa var man altsaa i Feststemning fra Morgenstunden af, og Stemningen steg yderligere, da jeg

drejede ind i Vindegade og saa, at saa godt som alle havde Flaget oppe.

Hele Huset har været fuldt af Gæster Dagen lang, og vi var noget spændte paa, om vi ogsaa denne Gang skulde op til Kaffe hos ham paa selve Fødselsdagen, for med saa mange Mennesker kunde det vel komme til at knibe med Plads. Vi har været hos ham alle de Aar, han har boet her, og vi kom ogsaa op til ham i Dag. Hempel Syberg var rask og livlig, og Frøken Olsen gik rundt mellem alle Blomsterne og sørgede godt for os. Der manglede ikke noget – jo, Tobakken, men det ved vi jo, at det maa vi vente med, til vi kommer ned. Det var værre for de fremmede, og en og anden fik halet en Cigar frem. Saa blev der hvasket til ham, og Cigaren forsvandt stille igen.

Efter Kaffebordet sang vi: Op dog, Zion! ser du ej – og saa rejste Pastor Ingerslev sig og tolkede Gæsternes Tak for, hvad Forpagter Hempel Syberg havde været for dem. Han nævnte ogsaa de mange, mange Hverv, Konsulentvirksomhed, Landboforeninger og meget andet, Forpagteren havde arbejdet for og sluttede med at sige, at ikke bare en stor Skare Venner, men hele Samtiden skyldte ham Tak. Saa bad han os synge Verset:

*Saa rejse vi til vort Fædreland,
dér ligger ej Dag i Dvale,
dér stander en Borg saa prud og grand
med Gammen i gyldne Sale,
saa frydelig dér til evig Tid
med Venner i Lys vi tale.*

Da dette var sunget, rejste den gamle sig og udtalte en inderlig Tak til Gud og Mennesker. Det var helt gribende, og der var en højtidelig Stemning.

Da vi kom ned til Arbejdet, fik vi Piberne tændt.
 Det har været en ubeskrivelig Festdag. Og det var godt,
 jeg fik det pæne Tøj paa.

2. Juli 1927.

...men i Aftes var vi saa til Jubilæumsfest paa Fyns
 Forsamlingshus. Der blev holdt mange Taler og sagt Tak
 til baade den ene og anden. Ogsaa til os naturligtvis. Der
 var mange Kunder inviteret. Alfred Rasmussen takkede
 paa vore Vegne, og ikke mindst gav han Udtryk for vor
 Hengivenhed for Hempel Syberg, der desværre er syg og
 ikke var med til Festen. Vi savnede ham. Alfred Rasmus-
 sen havde ogsaa skrevet en Sang. Den var god. Men særlig
 det første Vers er efter min Mening udmærket:

*Saa hastigt Tiden fremad gaar,
 og mangt et Fremskridt øves,
 mens noget falder, andet staar,
 og noget varsomt prøves.
 Ej hvert et Frø, som saaet blev,
 slog stærke, sunde Rødder,
 og hvad man kunstigt fremad drev
 stod tit paa svage Fødder.*

Det var en smuk og flot Fest. Elisabeth nød de fine Retter.

20. Juli 1927.

Klokken er nu 22,30 – man skal vænne sig til, at den
 nu gaar til 24. – Ja, vi har sandelig faaet en helt ny Tid at
 regne med.

Udviklingen af de politiske Forhold er mærkelig og næsten uforstaaelig. Arbejderne i Byen og den Del af Befolkningen, der lever af Landbrug, synes at skulle komme i aaben Kamp Verden over. Hvad har vi dog imod hinanden? Er det vor Skyld, at der er Landbrugskrise? Jeg forstaaer det ikke.

Sidste Aar tabte Arbejderne i England deres store Strejke, men Kullene og Brændslet blev ikke billigere af den Grund. Og i Dag er det galt nede i Wien. Er der noget at sige til, at Folk bliver rasende, naar de, som raat og brutalt skyder en Arbejder og et Barn ned, ikke skal straffes? Men derfor er det naturligvis dumt af dem at storme Justitspaladset og sætte det i Brand. Bliver det saa bedre af, at Politiet og Militæret skyder paa Mængden?

Hvad skal en værgeløs Flok gøre, naar der aabnes Ild mod den? Man faar ikke engang de dræbtes og saaredes Antal at vide.

Med lidt god Vilje fra begge Sider skulde man kunne tale sig til Rette om Tingene.

Hvordan skal jeg forstaa dette: »Kun hvis Arbejderklassen er tilstrækkelig *forsvarsberedt*, vil den kunne udøve Statsmagten med Demokratiets Midler.« Hvad menes der med *forsvarsberedt*? Hele Udviklingen er ved at gaa over min Forstand.

3. Marts 1929.

Kunsten stiger. Nu kan man ogsaa telegraferer Billeder. Bare man kunde se, hvad de forestiller, en stor Del maa man tænke sig til. Men det bliver naturligvis bedre efterhaanden. Der er ingen Grænser for teknisk Kunnen i vore

Dage. Lidt efter lidt bliver Billeder næsten det vigtigste baade i Bøger og Blade. Filmen har vænnet Folk til at se og nyde det hele i Billeder, og man kan vel frygte for, at Læsningen tilsidst gaar helt af Mode. Det andet er saa nemt. Jeg synes, det er næsten alt for nemt. Og hvad skal Typograferne bestille, naar det bliver til Billeder altsammen, og det bliver det vel.

Jeg kan godt se, at der kan være noget morsomt og festligt ved disse Billeder, men de naar ikke ind til Kernen af Tingene, og det er næsten altid kun det Ydre, ligegyldige, der kommer frem, især i Bladene. Der er i hvert Fald en Del, man savner, selv om jeg ikke kan finde Ord for det. Maaske tager jeg fejl, men der var for mig at dømme dybere Grund i de gamle, der ikke saa saa meget og vel heller ikke læste saa meget, for de havde Tid til at tænke i Ro over Tingene.

Man har for faa Ord til sin Raadighed, naar man filosoferer, men det er heller ikke mit Fag. Jeg faldt bare i Tanker over nogle Vers om Bogen af Kai Hoffmann i Aar-bog for Bogvenner 1921:

*Den indre Verdens – Bogens tyste Tale,
dens dybe, stumme Sang af Nattergale,
det Væld af Latter, Hulken, Skrig, der bor
i disse Siders sorte Rækker Ord –
al denne Visdom, Skønhed, samlet her,
faar først sit fulde, dyrebare Værd,
naar Bogen selv – Papir og Tryk og Bind –
er som et ordløst Digt fra Sind til Sind,
naar Øjet ser, at A og U og I
er hver en kraftigt skaaret Melodi,
at Siden toner, ædelt velafrundet,
fordi en Kunstner her har søgt og fundet.*

*De skønne Bøger – ny og gulnet gamle –
 som det er Lyst at se og Lyst at samle
 fra Aar til Aar i hver sit Klædebon,
 med hver sin Stemmes Vidnesbyrd om Aand . . .
 Der staar de Bind ved Bind i Sol og Vaar,
 og inden i dem synger Hundred Aar,
 Læg Øret til – slaa op og lyt og læs
 en Vinternat, naar Vinden hujer hæs:
 en Tone, stærkere end Blæstens Sus,
 et dunkelt Kor, et vældigt Orgelbrus
 af alle Tings og Tidens Fryd og Smerte
 staar ud af Bogen, som Du gav Dit Hjerte.*

10. Februar 1929.

Ingen skal sige os paa, at der ikke bliver arbejdet i dette Trykkeri. Vi er blevet vænnet til at gaa ind for Sagen, naar det kræves. Ogsaa de nye faar lært det, selv om de nu og da spærrer Øjnene op. De gamle sørger for det. Vi er jo alle interesserede i, at der er Overskud til os, naar Aaret er omme.

Vi har haft en streng Tid. Det skyldes den store Landsmejeriudstilling, hvortil vi naturligvis skulde trykke et Katalog.

Seks Dage havde vi til det, og det var et Værk paa 10 Ark i 10.000 Eksemplarer. Vi Sættere havde en streng Tørn, men den værste tog de nok i Trykkeriet.

Om Tirsdagen Klokken to kom Trykkerne fra Middag, og saa fik de skudt Forme ud. Fra da af og til næste Aften Klokken halvti stod de ved deres Maskiner. Den strengeste Tur tog de nok paa Nummer seks, hvor der ikke er noget Paalægningsapparat. Den stakkels Pige stod paa sit Trinbræt og fodrede Maskinen med Papir, kun afbrudt af de

tre Pauser paa hver en lille Time, hvor Hjalmar sluttede en ny Form og rettede til.

Stakkels Hjalmar havde det ikke rart, han var vist syg. Hans Mund var et stort Saar, og den klare Sved stod ham paa Panden. Men der var ingen Vej udenom. Guderne skal vide, at han er ellers en ædruelig Mand, men efter hvad jeg har hørt, holdt han sig oppe ved Brændevin den Nat. I de fleste Tilfælde slaar den gode Livseleksir ellers Folk omkuld.

Det er en frygtelig Vinter. Isen truer med at stoppe Storebæltsoverfarten.

Der var derfor bestilt Flyvemaskine, saa en af Kontorets Folk kunde have fløjet over med de første Kataloger, men det blev ikke nødvendigt.

17. August 1929.

... Saa er der igen sket en lille, men tiltrængt, Udvidelse. Lejligheden, hvori Hempel Syberg havde Æresbolig til sin Død, har Trykkeriet nu overtaget. Det er Mening, at Kontoret, der hidtil har været sammen med Sætteriet, skal flyttes derop.

26. April 1930.

Det er nu knapt fire Aar siden, jeg saa og hørte Jeppe Aakjær første Gang, og i Gaar blev hans Lig ført gennem Jylland og sejlet til København for at brændes i Krematoriet. Jeg vilde gerne have set denne Ligfærd, for af vor Tids Digtere synes jeg, han er den største. Han er i hvert Fald den, der har betydet mest for mig. Og jeg har de fleste af hans Bøger staaende paa min Reol, lige fra det lille Hefte »Missionen og dens Høvding« til hans sidste Digte.

Men man skal vist have set ham og hørt ham for rigtigt at holde af ham. Og det er sandt, hvad der blev sagt ved hans Baare, før den førtes fra Jenle. Jeg klipper det ud af Avisen:

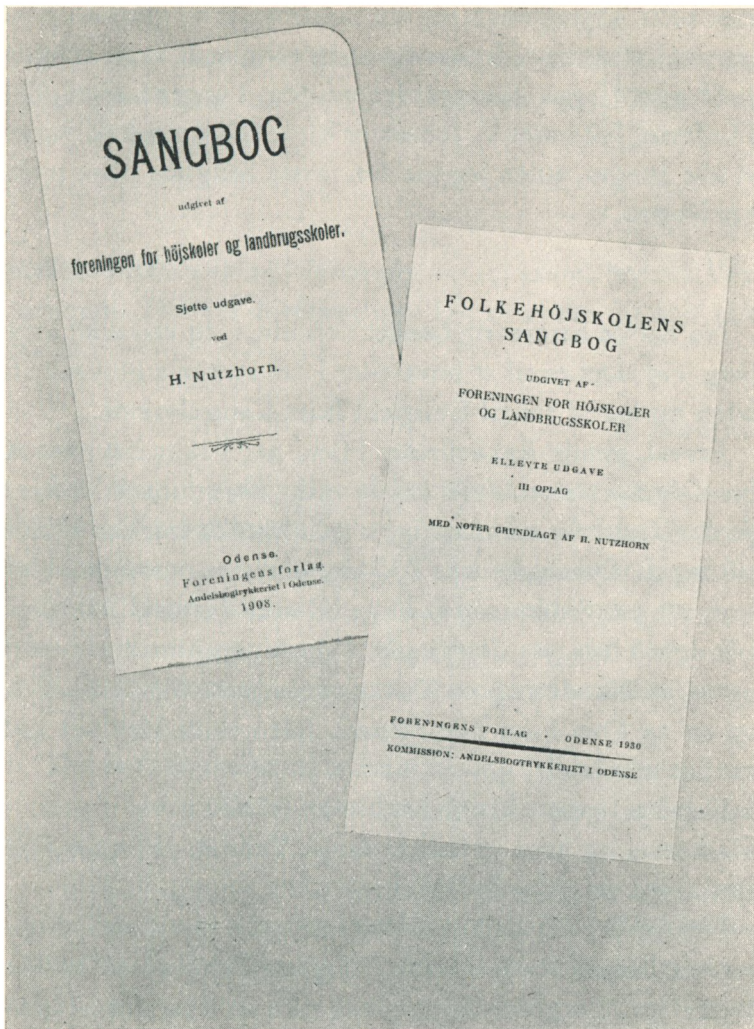
– »Ja, det er nu saadan med Aakjær, at man synes egentlig ikke, hans Digtning forstaas helt af dem, som ikke har hørt hans Stemme, set hans Ansigt og mærket hans Haandtryk. Ikke saadan, at Digtene hører til de gaadefulde, nej, langt fra, de er jo saa klare og gennemsigtige som Dugdraaber, – men den sidste Glans, og man kan ogsaa sige den dybe Undergrund, faar hans Digte, naar man kender ham, hans Væsens Charme, hans mægtige Humor, der var tilstede næsten overalt, baade naar han huggede og stak med rynket Pande, og naar han lo.

Ja, som han kunde le – han havde denne bragende Latter, som kun fremkommer, naar hele Manden er med. Og de, der hørte til, blev ogsaa revet med og saa pludselig Livet i et nyt Skær: Det er godt at kæmpe, det er godt at slide og slæbe, naar bare det gaar fremad. Og det skal nok gaa fremad.«

Det er maaske underligt, at jeg gemmer den Slags Ting, men det gør jeg altsaa, for jeg synes, det er saa kønt sagt, og hvem ved, om det ikke engang kan glæde en og anden.

12. September 1930.

Da det nye Oplag af Højskolesangbogen kom fra Carl Niensens Bogbinderi i Dag, tiggede jeg mig en Bog af Faktor Hvidhjelm Petersen. Jeg har nu siddet og sammenlignet mit gamle, velkendte og velbrugte Eksemplar fra de første Aar med det nye fra i Dag. Der er unægtelig nogen

Forskel i Typografien, og den sidste er den kønneste, maa jeg vist indrømme. Det har ogsaa moret mig at sammenligne Indholdet. Jeppe Aakjær, Helge Rode, Thøger Larsen, Kai Hoffman, Johannes V. Jensen er blevet Digttere, hvis Sange vi alle synger, siden jeg saa den første Sangbog blive trykt her i 1902.

1. Oktober 1930.

Nu har de hamret og banket derinde, i jeg ved ikke hvor lang Tid. Det er til at blive skør i det stakkels Hovede af. Men nu har vi saa til Gengæld faaet Centralvarme.

Farvel, gamle Kakkellovne. Hvad har I ikke bevirket af Strid og Spektakel. Først havde vi det Skrummel i det store Sætteri, som var saa mægtig, at man skulde tro, den kunde varme en Domkirke op. Ak, de, der stod nærmest, blev brunede paa Siderne og skældte ud over Varmen. Alle dem i Krogene frøs, saa de rystede. Fabrikinspektøren blev vist ogsaa indblandet, og en Kakkellovnsskærm blev anskaffet, og en ny Ovn i det lille Sætteri. Men skidt blev det ved med at være.

Der har været Morgener, hvor Mælken var frosset i Flaskerne, og hvor vi maatte lunke Vandet, vi fugter Sats med, med en gloende Ildrager.

Det bliver nok dejligt at komme ind i et ordentligt opvarmet Lokale for Fremtiden. Nogle vil vel savne den lille hyggelige Morgensludder, mens man stod og gned Hænderne varme og ligesom tog Tilløb til Dagens Gerning, ved Ovnen, hvis Varmegrader blev sat hurtigt i Vejret, naar de rette Folk kom til.

Jeg er nu godt tilfreds med, at Elisabeth og jeg ikke har Centralvarme derhjemme.

Forøvrigt snakkes der atter om Ombygning. Det kære Trykkeri er som en opløben Knægt, der ustandselig revner sin Buksebag og maa have nyt Tøj med mere Plads. Hvad skal det ende med?

10. September 1931.

Har i Aften været i Biografen og set »Intet Nyt fra Vestfronten«. Det var forfærdeligt. Jeg er rystet og kan intet skrive.

11. Januar 1932.

— — —

Der er igen blevet sagt et Par Stykker op. Endda nogle af dem, der har staaet her en Aarrække. Det er frygteligt med al denne Arbejdsløshed. Tallet stiger hver Uge. 80–90.000. Hvad skal det blive til. Man læser ogsaa nu og da om Demonstrationstog til Rigsdagen, og det ender altid med Rudeknusning og Slagsmaal mellem Demonstranterne og Politiet.

Det er ikke morsomt at være en ung Mand, der udlæres i Dag. – Her i Byen gaar der i Øjeblikket 32 arbejdsløse Typografer.

Andelsbogtrykkeriet, og vi der arbejder her, maa være lykkelige over vore mange faste Arbejder. Vi har vore Blade og Tidsskrifter og faste Aarbøger at regne med.

23. Februar 1932.

Nu skal Militærmusikken afskaffes. Der er ikke Raad til den Slags Festlighed, skønt alle udvider Bedriften. Det gør vi ogsaa her.

I Referatet af Festen for H. P. Hanssens Halvfjerdensaarsdag finder jeg følgende Linier af en Sang, der nok er værd at gemme:

*Kun hvad Mænd vandt ved Ret
uden Sværd og Blod,
det skal lyse som et Solskin
over Tidens Flod.*

1. Marts 1933.

I Forgaars, Mandag Nat, brændte den tyske Rigsdagsbygning i Berlin. Man beskylder Kommunisterne for at have paasat Branden, og en Del herhjemme finder det troligt nok. Men jeg har mine Tvivl. Skulde Kommunisterne virkelig være saa farlige i Tyskland? Og hvorfor er de pludseligt blevet det?

Man snakker ikke om andet i disse Dage. Nogle mener tilmed, at vi ogsaa herhjemme trænger til at faa vor Rigsdagsbygning lagt i Aske, men de ved ikke, hvad de siger, og det er nok mest de unge og uansvarlige, der mener det. Men de kan maaske have deres Grunde, trods alt.

En af vore unge nyankomne stod forleden og rev hele Samfundet ned, saa jeg blev lidt irriteret.

– Det er fælt at høre en Hanekylling gale, sagde jeg tilsidst.

Han saa paa mig med et Blik, jeg ikke kan lide at huske.

– Jeg blev udlært i 1930, og det Arbejde, jeg har nu, er det første inden for mit Fag siden da. Og det er ikke min Skyld, kan du regne med...!

Ja, hvad skal det dog ende med.

I Dag fik jeg Brev fra Povl, og han skriver lige ud: »Du kan bande paa, det er Nazisterne med ham Fanden i Spid-

sen, der har stukket Rigsdagsbygningen i Brand. Det er tydeligt nok. De lover en Undersøgelse af Sagen og en Redegørelse, men Du maa kalde mig Mads, om den nogensinde kommer. Og skulde den komme, saa vær sikker paa, at det er en Forfalskning. Det er Banditvælde, min Ven, og Du kan tro, jeg er glad for nu, at jeg ikke blev hængende i Tyskland. Med den Mund, jeg har, var jeg uvægerligt havnet i en Koncentrationslejr. Det siger min Kone ogsaa. Nu er jeg heldigvis her, og som Børnene vokser til, synes jeg, der falder mere Ro over mig.«

Jeg tror, Povl har Ret. Han er ikke dum. Det fremgaar ogsaa af Aviserne, at det maa være Nazisterne. Maaske skal man ikke tale for meget om det. Folk har faaet noget sært truende i Blikket i de senere Aar, naar man har en anden Mening. Her er vi heldigvis i det store og hele enige om den Ting, og man kan endnu tale frit ud.

1. Juli 1934.

Hvor der er mange Ord, hører man Daarens Røst. Det forekommer mig, at vor gamle Lærer kunde finde paa at sige dette, og saa gav han et betydende Nik, idet han føjede til: som skrevet staar i Prædikerens Bog. Denne tyede han ofte til, og man skulde maaske læse den engang.

Der er talt mange store Ord de sidste Aar. Men hvad er det dog, der sker i Verden? Der er rensset ud, som de kalder det, i Rusland, og nu er Turen nok kommet til Tyskland. Gud fri os for en saadan Udrensning herhjemme. Det er galt nok, naar min Kone gør rent. Bagefter er det selvfølgelig dejligt. Jeg er ikke sikker paa, at der bliver det efter den Udrensning, de foretager nu. De højeste Embedsmænd,

ja Hustruer med, skydes ned i deres Hjem som Hunde. Der ymtes om, at der er dræbt i Tusindvis, fordi de har en anden Mening end det herskende Parti.

Det var godt, Povl ikke blev hængende dernede. Jeg husker nok, at han skrev om Piger og Vin. Men det er vist ikke altid saa nemt med en udenlandsk Kone.

Jeg kan ikke fordrage, at Folk gaar med lange Støvler. Hvad skal det egentlig betyde paa de Gader og Veje, vi har nu. Det er en styg Mode. Er det for at vade i Blod? Ellers forstaar jeg det ikke.

21. Juli 1934.

Der er Dyrskue i disse Dage. Stort og flot og med Rekord-anmeldelser som det bør være. Jeg har været derude i Dag. Ude og se paa Dyrene og hilse paa de kendte Tyre, hvis Navne man saa tit har sat paa Stamtavlerne.

Vi har en lille Filial derude i Aar. I Trykkeriets Stand er der stillet en Maskine op. Man vilde vist trykke nogle billige Visitkort, men der var for faa Lysthavende.

Hvidhjelm kom hen til Standen, mens jeg stod og kiggede paa den.

– Hvorfor kører Du ikke, spurgte han Lærlingen, der baade skulde sætte og trykke.

– Der er ingen Bestillinger!

– Saa maa Du trykke gratis. Maskinen skal køre, sagde Hvidhjelm Petersen. Og det havde han naturligvis Ret i.

Da jeg senere paa Tilbagevejen saa ind til Knægten, havde han faaet travlt.

Jeg kiggede paa hans Arbejde. »Else Møller« stod der paa det Kort, han trykte.

– Hvem er det, spurgte jeg. Det var tilfældigvis lutter unge Karle, der stod omkring ham.

– En jeg kender, mumlede han.

Ja, ja, han er saamænd ellers en flink Dreng.

Oluf Andersen sled med at holde Regnskab med Katalogerne oppe ved Indgangen – som han gør det hvert Aar.

12. August 1934.

Ja, saa er de altsaa indenfor Dørene, disse Sættemaskiner, som der har været talt saa meget om. Naturligvis er det galt, at vi først har faaet dem nu, de burde have været her for længe siden, som de kloge saa rigtigt paastaar. For min Part og i al Hemmelighed vil jeg dog sige, at der var nu noget næsten stout ved den Stædighed, hvormed den gamle nægtede at acceptere den tekniske Udvikling. »De gamle prøvede Metoder er gode nok til os. Stat stille, Tid«. Men naturligvis er en saa konservativ Indstilling haabløs. Det nye har Ret, enten man kan lide det eller ej.

Der har jo været megen Spænding om, hvem der skulde oplæres til Maskinsættere. Det blev nogle af de unge. Er der noget at sige til det? Der er jo ogsaa noget at slide paa, som Alfred sagde det.

Der har været Opløb om dem i de første Dage. Naturligvis har vi set Sættemaskiner før, ogsaa jeg. Nogle af Kollegerne, der har været paa andre Trykkerier, har endda arbejdet med Maskinsats, og de udtaler sig med Selvfølelse og venligt belærende overfor os uvidende. Jeg Hjemmeføding maa holde min Mund og lytte. Det, jeg har set til Vidundermaskinen, er kun lidt, for hvad ser man ved et Besøg paa et fremmed Trykkeri?

Kære Gutenberg, Du opfandt de løse Typer, og nu støber man dem i hele Linier, men Din Kunst er ikke overflødig. Det er alligevel os Haandsættere, der skal give den raa Sats Form, og som før, pusle med Overskrifter og Pagina, og hvad det nu er, der pynter.

En halvgammel, lidt forbenet Haandsætter har sagt sin Mening.

De farer paa med Kostambogen i Maskinsætteriet, selvom de er Elever. I nogen Tid har de vist øvet sig i Fingersætning paa et Klaviaturskema hjemme paa Spisebordet.

Ogsaa et Bogbinderi har vi faaet med en Svend og en Bogbinderjomfru.

30. Juli 1935.

Det er med nogen Stolthed, jeg konstaterer og skriver i Aften, at vi i 33 Aar kun har haft en enkelt Konflikt, der har ført til Strejke af Betydning. Vel har der været Tider, hvor vi langt fra har været enige eller tilfredse med Forholdene, men vi har altid – om ikke altid lige let – kunnet forhandle og snakke os tilrette om Tingene.

Naar mine ældre Kolleger fortæller om den store Lock-out, og hvad Arbejderne da kom ud for, kan jeg ikke se andet, end den Slags fører stor Ulykke med sig, for der er ingen Ting, der ødelægger Hjemmene som Lediggang og Haabløshed for Udkommet, og jeg tror tilmed, det er værst for Manden. Paa Landet har jeg ofte hørt, at det var Arbejderne, det var saa svært at komme ud af det med. Mon nu dette er helt rigtigt?

I Dag er det Landmændene, der truer med Produktionsstrejke – i hvert Fald en Del af dem – og sammen med

Hofjægermestre gik der i Gaar et Optog paa omkring 20.000 til Rigsdagen for at kræve Beskyttelse og nye Love. Maaske har de det værre, end man tror. Men er det mig, der bliver gammel, eller er det Spøgelser, der gaar igen, naar jeg hører Knud Bach sige: »Lad os samles i et enigt Samarbejde til Gavn for hele Landet, saa skal vi nok bringe Sejren hjem!«

Hofjægermesterens Udtalelse maa jeg gemme: »Denne Dag betød en naturlig Afslutning paa den usunde Forbindelse mellem Landbruget og Kapitalen, mellem Bonden og den jødiske Kapitalist, som kun søgte at udnytte Landbruget.«

Jeg synes nu, at Stauning har Ret i, at »den fremsatte Trusel om »Produktionsstrejke« burde behandles med større Varsomhed, end Lederne synes at forstaa. Jeg skal ikke bruge det stærke Ord, der er det rette overfor dem, som eventuelt skrider til at udføre dem.«

Det er blot underligt, at netop *han* skal sige det.

Disse Udclip kan maaske faa sin Betydning engang med Tiden. Jeg vil i hvert Fald gemme dem.

Og her mindes jeg igen vor gamle Lærer og hans Talemaader. Der er en Tid til at saa og en Tid til at høste, en Tid til at plante og en Tid til at oprykke det plantede.

Min Konto i Sparefonden udgør nu 4729 Kroner.

9. September 1936.

Vor gamle Trykkeribestyrer blev begravet i Dag, og det var et stort Følge, der fulgte ham til Graven. Skønt det nu er længe siden, kan jeg endnu se det Blik, han laante mig, da han mødte mig med Øllet. Han var, trods alt, en Hæders-

mand. Og det var Synd for ham, at han ikke i længere Tid skulde se sin Søn i sin gamle Stilling. Vi havde ventet os saa meget af Hvidhjelm, for han havde Evner og Erfaring til at forny og forbedre mangt og meget. Alt var lagt tilrette for ham, men Sygdom er hver Mands Herre. Han er forlængst død og begravet efter kun 9 Maaneder som Direktør. En ledende Stilling og en god Løn er ikke altid det samme som Lykke.

Det maa vi sande med Fr. Boysen, den ny Leder. Det var bedre, han var forblevet Faktor. Mon det er denne gode og ellers dygtige Mands Deltagelse som sønderjysk Frontsoldat, der har ødelagt hans Nerver. Man forstaar det ikke. Men som det gaar nu, kan det ikke blive ved i Længden.

4. Marts 1937.

Saa er man altsaa ved at blive en Smule gammel. Det har i nogen Tid knebet med Øjnene, og nu har jeg maattet anskaffe mig Brillen, men det falder mig besværligt at bruge dem. Der er saa meget, der lister sig ind paa en, uden at man mærker det.

Vor Dreng er kommet ud af Skolen, og jeg kom til at tænke paa min egen sidste Skoledag. Nu husker jeg den tydeligt. Som sædvanligt sluttede vi den sidste Time med, at vor gamle Lærer lod os læse *Klokken* af H. C. Andersen. Da vi var færdige, blev der en underlig højtidelig Stilhed. Og jeg ser endnu den gamle Lærer tage Haanden bort fra Øjnene, løfte Hovedet, se sig om i Klassen og sidde lidt og søge efter Ordene. Endelig kom det:

– Saa lukker vi Bøgerne, Børn, for sidste Gang her i Skolen. Nogle af Jer vil kanske aldrig aabne en Bog mere,

men det bliver værst for dem selv. De fleste af Jer læser godt – rigtig godt! – og jeg tror, en Del af Jer forstaar, at det var Møjen værd at lære Jeres ABC. Det er snart længe siden for Jer, for Tiden er lang, naar man sidder paa Skolebænk og har sine Tanker alle andre Steder, men for mig er det ikke længe siden, jeg saa Jer komme, Pigerne med korte Fletninger og Drengene med lyst Haar. Det er blevet mørkt i disse faa Aar, og nogle af Jer er næsten Voksne. I det store og hele har vi haft det godt sammen, og jeg siger Jer Tak for al Venlighed og Overbærenhed med en gammel Mand. Det er mest paa Øjnene, at jeg mærker, jeg ældes. De løber for let i Vand. Det betyder ikke noget, og det maa I godt smile af de første halvtreds Aar, saa kan det hænde, I forstaar hvorfor.

Jeg har før forklaret Jer dette Eventyr om Klokken, og jeg skal ikke gentage mig selv. Vi maa slutte her, hvor jeg helst vilde have begyndt at tale med Jer – men saadan er det i alle Livets Forhold, og nu har I saamænd ogsaa hørt nok paa mig . . .!

Han var kommet ind fra Landet og brugte altid røde Lommetørklæder. Da han rejste sig fra Stolen, maatte Tørklædet op til Øjnene. Saa kom han hen til os og gav os Haanden til Farvel, og hver af os fik et opmuntrende Ord med paa Vejen. Sidst vendte han sig til mig og sagde: – Se nu at faa Bogstaverne stillet rigtig sammen, Du! Med sin Haand om min Skulder ledte han mig lempeligt ud af Døren, og da jeg vendte mig nedenfor Trappen, var den lukket.

Om det nu helt gik saadan til, ved jeg ikke, men saadan husker jeg det. Det er underligt, jeg saa tit tænker paa ham i disse Aar. Han fortalte ogsaa om et Langsyn ikke bare

paa Øjnene, der uvægerligt kom med Aarene. Der var ogsaa noget med Sindet. Ja, ja, man er kommet til at se mildere paa mange Ting, og man ser en Linie i et og andet, man ikke kunde øjne før. Nu begynder jeg at forstaa ham. Og jeg forsoner mig nok med Brillerne.

24. Juli 1937.

Ja, saa har vi igen overstaaet en Dyrskuenat. Vi fik da Præmielisten færdig, selvom det kneb.

Jeg burde sove; men jeg kan ikke. Om tre Timer skal jeg paa Arbejde igen. Der kommer et Tidspunkt paa Natten, hvor man er saa træt, saa træt; men man maa jo fortsætte, og der skal være Fart paa. Og saa gaar det alligevel, man kommer over det døde Punkt, og nu kan jeg altsaa ikke sove. Mine Fødder brænder, og Læberne er tørre. Vi ryger for meget, og et Par Øl lister ogsaa ned.

Hvor mange Dyrskuenætter har jeg været med til? Jeg tror, jeg vilde savne den Oplevelse, hvis jeg ikke kom med. Skønt det er et Pukleri, har de deres egen Stemning. Hele Huset er eet denne Nat. Der gaas ud og ind af alle Døre. Nogle Cigarer og lidt Øl vanker der. Og det hænder da ogsaa saa godt som hvert Aar, at der, naar Arbejdet er Slut, og der er skudt Forme ud i Trykkeriet, kommer et Fad Smørrebrød over fra Landboforeningerne.

Og saa kommer Sekretær Poulsen og hilser Godnat og Tak for i Aften.

Det var ved at være lyst, da jeg gik hjem. Min Vej falder jo nu forbi Dyrskuepladsen. I Nat som saa ofte før standede jeg oppe paa Viadukten og saa ud over Pladsen. Det er smukt. Saadan har jeg set det Aar efter Aar. Der er en Stilhed over det brogede Syn. Alting hviler. Dyrene og

deres Vogtere, der i disse Nætter sover i Halmen hos deres Dyr. Selv de Hundreder af Flag rører sig knapt. Kun et Par Kontrollører ses paa stilfærdig Vandring. Deres Tale høres langt.

Ja, saadan har jeg set det Aar efter Aar. Da jeg var Lærling og ung Svend, var jeg lidt betaget af, at jeg var et Led i denne store Begivenhed. Det var jo mine Nummermærker, der sad paa Staldene, det var mine Skjolde, der i Morgen vilde hænge ved Baasene. Jeg havde selv fisket Skriften op af Kassen. Og her stod jeg og vidste Besked om Præmier og Ærespræmier. Endnu i Nat var vi kun faa, der kendte de rigtige Tal. En og anden Ejer eller Vogter vilde sikkert nok have vidst, hvad jeg vidste. Saadan tænkte og følte man, ung som man var. Det var saamænd lige ved, at det var mit Fællesskue.

Ja, saadan følte man det dengang, – og i Dag er det saamænd ikke meget anderledes. Vi paa Andelsbogtrykkeriet føler os vist særlig knyttet til mange af disse Arbejder, som kommer tilbage Aar efter Aar. Vi kender de Mænd, der staar bag det, og føler ofte, at de paa en særlig Maade næsten er som Venner af Huset. Vi er fælles om det Arbejde, de kommer med.

Naa, jeg maa vist alligevel hellere strække mig en halv Times Tid paa Sengen. Jeg glæder mig til at blive vasket med koldt Vand, til at blive barberet – og til en Kop stærk Kaffe. Saa klarer man jo Dagen i Morgen – nej, Dagen i Dag, Klokken er 6.

16. Marts 1939.

Jeg har i nogle Dage gaet og tænkt paa nogle Linier af et Vers; men jeg kan ikke komme i Tanker om, hvor jeg

har dem fra. Det er ogsaa ligegyldigt, for de passer til Tiden.

*Med glemte Løfter og svegne Ord,
med Traktaters forrevne Ark,
med Brud fra i Aar paa jer Ed fra i Fjor
har I gødet Historiens Mark.*

Jeg tror, det er en norsk Digter, der har skrevet dem, maaske Henrik Ibsen.

Tyskerne er gaaet ind i Czekoslovakiet. Prag er faldet. Hvornaar kommer de over os? Gud fri os for dette. Var det ikke saadan, gamle Appel sagde i 1914? Men da tænkte jeg ikke saa meget ved det, som jeg gør i Dag.

30. September 1939.

Fuldmægtig Rye blev som ventet udnævnt til Direktør i Dag. I den Tid, han har været konstitueret, har vi kunnet mærke, at der atter er kommet en fast Haand paa Roret. Det er godt for Forretningen og trygt for alle os, der henter vort Brød her.

30. November 1939.

Saa er den nye Udvidelse i Haven mod Vindegade tilendebragt. Det er en stor Udvidelse, og man mener da ogsaa, at den vil slaa til langt ud i Fremtiden.

Vi har ogsaa faaet et stort Papirlager under Gaarden. Sikken et Roderi, der har været her i Huset.

I det gamle Sætterri blev Gulvet sænket, saa vi har maattet nøjes med den halve Plads heroppe. Sættemaskinerne blev proppet ind i et Hjørne af Sætteriet og Trævægge slaaet op om dem.

I Trykkeriet er alle Maskinerne flyttet om, og nye kommet til. Det er ufatteligt, at Arbejdet har kunnet gaa videre. Men Nerverne har ogsaa nu og da staaet paa Højkant. Men nu er det blevet et fint Trykkeri i alle tre Etager. Og 63 beskæftigede.

9. April 1940.

Den Mulighed at vort Land kunde blive besat, har vi snakket om, og der har været skrevet et og andet.

Men troet det for Alvor havde vist ingen af os. Det havde vi ligesom ikke Sind til. Den Slags sker ikke for Danmark.

Vi blev paa Trykkeriet. Nogle Virksomheder lukkede; men vi blev. Var det mon ikke fordi, det stivede af at være sammen?

Da jeg gik hjem i Middagspausen, saa jeg en af de Fremmede. Han holdt med sin Motorcykle paa Hjørnet af Vestergade og Søndergade. Folk var stimlet sammen om ham og gloede nysgerrigt paa ham som paa et sjældent Dyr. Han saa lidt flov og ængstelig ud.

Der er øjensynlig nogen, der endnu ikke har fattet, hvad der er sket, og hvordan man opfører sig.

5. August 1940.

I 1440 skabte Gutenberg den Kunst, som ifølge Holberg holdes for et af de herligste af alle menneskelige Paafund.

I mange Aar har jeg givet ham Ret i denne Anskuelse. Nu er jeg ikke saa sikker paa den Sag mere. Havde Holberg læst vor Tids Aviser, tvivler jeg paa, at han havde brugt saa stærke Ord. Folk fyldes med Løgn Dag efter

Dag. Siden Besættelsen har det ogsaa været helt galt herhjemme, og det ulykkelige er, at mange Folk tror paa hvert Ord, bare det er trykt. Man skulde tro, de var klogere; men det er de ikke.

Nej, Gutenbergs herlige Paafund har tilsyneladende ikke været Menneskene til idel Fremgang, og mange vil maaske sige med den gamle Sorenskriver i en Bog, jeg læste fornylig: »Her har jeg siddet i mange Aar og været ved at forgaa af Nysgerrighed efter at kende Menneskene, og til den Ende har jeg læst Gud ved hvor mange Bøger! Tror De, jeg er blevet klogere?«

Set fra det Synspunkt er det et kønt Jubilæum, vi i Aar kan fejre for stakkels Gutenberg!

19. September 1941.

Igen et nyt Oplag af Højskolesangbogen. Det er nu en af de mest solgte Bøger i Landet. Kontoret har maattet rationere Oplagene. Den købes langt udenfor Højskolekredse.

Vi trykte sidste Aar 25.000 Eksempl. – i dette Foraar 30.000.

Er det »Alsangen«, der skaber denne Efterspørgsel? Der holdes »Algang«, »Alcykling« og »Alspisning«. Jens sagde forleden, at Folk styrtede sig saa ivrigt ud i alt dette for at glemme, at det er *Alvor*, det der sker omkring os. Han syntes selv, det var lidt af en daarlig Vittighed, men han var nu vred og mente det.

Naa, jeg har nu ogsaa været til »Alsang« i Kongens Have, og det var meget kønt. Vore Sange er pludselig blevet mere end nydelige Melodier, Ordene har faaet Indhold, og

Tekster, som maaske blev skrevet i andre Aarhundreder og til andre Tider, kommer os mærkeligt og gribende ved.

*Frihed er det bedste Ord,
som paa Jorden findes ...*

18. Oktober 1941.

Med Krig følger der oftest en vis Religiøsitet. Ogsaa jeg fik i Aften fat i mine Forældres Bibel. Jeg maa indrømme, at jeg ikke har rørt den eller læst i den i mange Aar. Kun naar et eller andet Spørgsmaal vedrørende Familien kom frem, har jeg tyet til de sparsomme Oplysninger om denne, som min Far har skrevet foran paa de hvide Blade. Længere er jeg sjældent kommet.

Men ved at blade i den, fandt jeg et gammelt Glansbillede af en Engel, og det laa mærkeligt nok ved Prædikerens Bog. Det hele er ikke nogen lang Historie, saa jeg satte mig til at læse den, og et længe næret Forsæt blev endelig til Alvor.

Man kan ikke sige, at den gamle Prædiker har været nogen Optimist, tværtimod. Og jeg gad egentlig vide, hvad man i Almindelighed nu, da Oplysning næsten er alt, vilde sige til denne Sætning:

»Thi hvor megen Visdom er, der er megen Græmmelse, og den, som forøger sin Kundskab, forøger sin Smerte.«

Inderst inde, tror jeg, vilde vor gamle Lærer have nikket til det. Jeg ved ikke rigtig, om jeg vil. Havde han levet nu og holdt Skole, tænker jeg, Børnene ofte havde faaet at høre: »De vises Ord, hørte i Ro, er bedre end Herskerens Skrig blandt Daarer«. Ja, der er nogen, der skriger meget i disse Aar, og Visdom hører man ikke meget af. Jeg tror

ogsaa, vor Lærer sagde dette til os; men jeg husker det ikke mere. Og dengang betød det vist heller ikke saa meget. Verden har alligevel forandret sig en Del.

8. November 1942.

Det er vist den koldeste November, jeg kan mindes som Voksen. Da man var Barn, var Vintrene koldere og Somrene varmere, end de siden har været; men det er vel Følsomheden, der gaar tabt. Nu søger man nærmere Kakkelovnen og tænker med Bekymring paa det dyre Brændsel. Man spaar os en haard Vinter. Jægerne siger, at Dyrene er gaaet i Hi langt tidligere end ellers, og det er ikke gode Tegn. Det husker jeg godt fra min Barndom; men man har jo efterhaanden næsten mistet Forbindelsen med Naturen herinde paa Asfalten.

Klokken 18 talte Hitler fra Löwenbräukeller i München. Han skreg mere og værre, end han plejer. Selv om jeg ikke forstod stort af det, saa var det helt morsomt at høre paa. *Stalingrad berennen* kom flere Gange og saa et Par Sætninger, hvor han blev helt hæs, og saa bragede Bifaldet.

Senere blev Talen kommenteret fra England og udlagt som en desperat Erkendelse af et Tilbagetog. Enten falder Tyskland, eller Modstanderne falder. Det kan han have Ret i. Enten sker det ene eller det andet. Men det kunde jeg næsten have fortalt ham. Han sagde ogsaa, at Kejseren var en Stymper; men han selv vilde ikke give sig og kendte ikke Ordet kapitulere.

Han var vist heller ikke glad ved de engelske Bombnekastninger over tyske Byer. Det er der ikke noget at sige til.

I Eftermiddags var jeg en Tur i Skoven, og jeg traf flere med smaa Bunker Brænde paa Bagagebæreren. Det vil jeg dog vente med, til det kniber mere endnu.

Byerne bombes, og Verden synes at brænde. Men nu fryser jeg om Benene. Det er bedst at komme i Seng, selv om Verden skal ødelægges.

»... ogsaa naar to ligge sammen, da have de Varme, men hvorledes kan en alene blive varm«?

Jeg kender en, der vilde have moret sig over at høre mig citere Prædikerens paa mine ældre Dage.

*Ak, knyt Dig til de gamle Ting!
De holder ud, de gaar i Ring.*

30. August 1943.

Gaar det an at skrive dette? Jeg ved det ikke. Jeg kan vel gemme det sammen med de andre Ting, som jeg ikke kan dy mig for at opbevare. Men det er frygtelige Tider. Vi danske er skikkelige og godmodige, javel; men det lader til, vi kan være mere end det. Uroen, Trodsen ulmer og slaar nu og da ud i lys Lue, og saa sker disse Ting, som man ikke altid véd, hvad man skal mene om. I hvert Fald ikke lige straks.

Vi gik hjem fra Arbejde i Dag. Som en Ildebrand bredte Proteststrejken sig i vor By. Jeg maa vist indrømme, at vi ældre ikke lige straks var klare over, hvad vi skulde mene om den Form for Demonstration. Aarene gør jo besindig og forsigtig.

Vi stod udenfor Huset en Flok med Cykler og Mapper og ventede ligesom paa, at Situationen skulde klare sig for os.

Saa kom Redaktør Schak, vor Formand. Var der nogle af os, der følte sig grebet paa fersk Gerning som Skole-drenge, der skulkede? Maaske. Helt kunde jeg vist ikke sige mig fri.

– Naa, sagde han og nikkede. Den kære Pibe havde han i Munden.

Der blev mumlet lidt spredt. Det kunde betyde hvad som helst.

– Naa, det gaar jo godt, sagde han. Nu sker der noget!

Bliver man mindre af at indrømme, at jeg pludselig følte mig tryk. Her stod en Mand, der havde vor Tillid, om nogen havde, bare fordi han var den, han var, og var glad og stolt, fordi noget skete.

En forsigtig Sjæl mumlede lidt malplaceret, at det kunde blive dyrt, hvis det trak ud.

– Mon De skal være bange for Lønnen, sagde Schak kort.

Det er Mænd som ham, der hjælper os til at staa fast paa Benene.

28. Oktober 1943.

Jeg havde mest Lyst til at sige nej. Lad mig være ærlig, jeg vilde gerne have undslaaet mig. For jeg er bange. Men hvad havde den saa været værd, al den Vrede og Forargelse, vi alle, ogsaa jeg, giver Udtryk for. Der er ingen Vej udenom. Men allerede i Aften lytter jeg efter Fodslag og Biler paa Gaderne.

Sættekasserne har vi »laant« paa Trykkeriet. Det kneb med at faa dem bort, uden at nogen saa det.

Jeg maa nok vænne mig til at gemme min lille Bog, sammen med det andet jeg har.

Elisabeth spørger ikke, men jeg tror, hun aner sit. Hun ser saa underligt paa mig, naar jeg gaar om Aftenen. Men saadan har nok mange Koner det i disse Dage.

17. November 1943.

Da jeg gik paa Arbejde i Morges Kl. 5,30 var der Isslag. Jeg maatte trippe hele Vejen ind til Trykkeriet. Vi kom for sent alle Mand. Det er ogsaa grusomt med denne forlagte Arbejdstid. Naar man skal op lidt før 5, maa man i Seng allerede ved 9-Tiden. Der bliver intet Familieliv. De mukker over det allesammen. Den Uge, hvor vi møder om Eftermiddagen og saa kommer sent hjem, er saadan set ikke bedre.

Især var det uhyggeligt i de Dage, hvor vi havde Spærretid. Vi havde vore Passersedler fra Tyskerne; men jeg var saamænd tit nervøs for at gaa i de uhyggeligt tomme Gader. Stoppet blev vi ogsaa sommetider.

Det er ikke godt med den Strømrationering; men det gælder jo om at faa det hele til at køre. Det giver ogsaa mange Bryderier for Ledelsen og for Kontoret, naar Virksomheden staar tom den halve Dag.

Men Haandsætningen er kommet til Ære og Værdighed igen. Der sættes atter skær Sats i Haanden.

22. December 1943.

Journal Nr. 109. C. II/h 6.

. Udenrigsministeriet tilbagesender hoslagt det med Deres Skrivelse af 20. ds. fremsendte Korrekturark, idet det meddeles, at det vil kunne offentliggøres med de i Korrekturen angivne Rettelser.

P. M. V.

Dette Brev har jeg ærlig talt hugget, for jeg synes, det var morsomt at gemme det. Jeg haaber ikke, jeg eller nogen faar Fortræd af det.

Men nu er det altsaa kommet *saa* vidt. Der er simpelthen indført Cencur. (8. September).

»Det er Bogtrykkunstens Skyld, at Arbejderne har faaet Del i Kulturens Goder, og derfor er det Arbejderne, som kraftigst bør hylde Opfindelsen og Mindet om den Arbejder, der befriede Folkets Aand og samtidig lagde Grunden til Trælles Frigørelse. . . . Ethvert trykt Ord er en Hyldest til Gutenberg«!

Jeg skal love for det!

3. Januar 1944.

Direktøren stod i Dag med *Frit Danmark* i Haanden og studerede Udførelsen.

– Hvem mon der i Grunden laver saadan noget, sagde han. Jah, det vidste man jo ikke.

– Næh, sagde han, men *Fagfolk* er det ikke. Det kan man se paa det.

Var vi nogle Stykker, der dukkede Hovederne med et lille Smil?

6. Januar 1944.

Klokken 24,00 Nat.

Det var et værre Mørke at gaa hjem i; men det venner man sig til. Alt var roligt paa Gaderne.

Man ser igen paa Stjernerne, naar Byen ligger i Mørke, for Øjnene søger Lyset. Er det borte fra Gader og Vinduer, ja, saa søger det Stjernerne. Jeg havde nær glemmt, at der var saa mange, og at de lyste saa meget.

Kan «Belgiske Tilstande» undgaa i Danmark?

Ikke mindst indenfor politiske Kredse i Landet hører man i disse Dage ofte fremsat Ønske om, at «vi» ma udgaa belgiske Tilstande.

Hvorov tænkes der ved «belgiske Tilstande», og hvorledes sikres man sig derimod? Endnu foreligger meget faa konkrete Oplysninger fra Belgien, Efter alt at domme synes Hovedtraktaten til Troen i Landet dog at komme i en dybtgaaende Modsaetning mellem paa den ene Side Pierlot og den Del af hans Regering, der har tilliget Krigsraadet i London, og paa den anden Side Modstandsbevægelsen i Belgien. Med andre Ord: Krisens Spænding er Forholdet mellem de professionelle tidligere Politikere og Modstandsbevægelsens nye Mand.

Lovoverensstemmelserne mellem Regeringen Pierlot og Modstandsbevægelsen, kan groft sammentelles i 3 Punkter, nemlig:

1) **Modstandsbevægelsen er ikke tilstrækkelig repræsenteret i Regeringen Pierlot.** Det vil erindres, at da Pierlot vendte tilbage fra sit Eksil i London, kom han med en Regering, hvor Modstandsbevægelsen slet ikke var repræsenteret. Den omfattede alene gamle Ministre fra før Krigen og Besættelsen. Denne første Pierlot-Regering levede 11 Dage, saa tik Modstandsbevægelsen sine første 3 Repræsentanter ind, men dette var for lidt, og ifølge de sidste Telegrammer arbejder der paa en Omvæltning af Regeringen med endnu større Henvisninger til Modstandsbevægelsen.

2) **Pierlot-Regeringen gennemfører ikke det Program, hvorefter det ved Regeringens Dannelselse var Enighed mellem den og Modstandsbevægelsen.** Det er i første Række Arrestationerne af Krigsførere og Landsforrædere, Pierlot forsmæder. Mange Steder i Landet har Folket derfor selv foretaget de nødvendige Arrestationer, og da Pierlot-Regeringen ikke hurtigt nok har kunnet foretage det simple Skridt at løslade alle Patriotier og belgiske Fængsler, har Modstandsbevægelsen flere Steder i Landet stormet Fængslerne og selv lukket Kamprettede ud. — Det er disse Forhold og den Mistillid, de har skabt i Befolkningen mod Pierlot-Regeringen, som er Aarsagen til, at Modstandsbevægelsen har protesteret mod at aflevere sine Vaaben.

3) **Pierlot og hans London-Ministre nævner ikke den fornødne Respekt for Modstandsbevægelsen.** De synes at handle til den Ansættelse af saavel den organisatoriske Modstandsbevægelse som Folkets Modstandsraad i det hele taget er Begreber, man uden videre nu efter Befrielsen kan sætte en Parantes om og derefter lade ude af Betragtning.

Naar man mere Enkelttheder foreligger, vil vi bringe en udførlig Analyse af Forholdene i Belgien. Indtil da ma vi nøjes med ovenstaaende. Til Besvarelse af Spørgsmaalet, hvorledes vi undgaa «belgiske Tilstande» i Danmark, er det indifferet ogsaa tilstrækkeligt. Svaret bliver: Belgiske Tilstande undgaaes.

1) **saafremt Modstandsbevægelsen laar den Repræsentation i den kommende Regering, som den med fuld Ret, med Kampens og Sejrens Ret, kan gøre Krav paa.** Vi redegjorde i forrige Nummer af FRIT DANMARK udførligt for vort Syn paa dette Spørgsmaal og kan derfor nøjes med her at understrege, hvad Belgien viser, nemlig at en Regering, der uder Modstandsbevægelsen fuld Anerkendelse, som klart repræsenterer Modstandsbevægelsen, dens Kamp, dens praktiske Resultater og dens Vilje til hurtig Samarbejde under Landets Genopbygning, er en ufravigelig Forudsætning for at undgaa «belgiske Tilstande».

2) **saafremt der allerede nu foretages et detaljeret Arbejdsprogram for den kommende Regering** efter de Betingsligninger, der er angivet i Frihedsraadet's Publikation «Naar Danmark aftar er frit».

Dette Program skal i første Række tage Sigte paa

a) Førelse af alle nazistiske Elementer, for at de snarest kan blive stillet for en Domstol og dømt, saafremt de

har gjort sig skyldig i Landsforræderi eller andre strafbare Handlinger.

b) Udøvelse af Forbud med hvedede Korps og Afvæbning af deres Medlemmer.

c) Suspension af Embedsmænd, der har begunstiget Tjenesten.

d) Ophævelse af alle tyskinspirerede Love og Bestemmelser.

e) Løsladelse af alle fængselte Patriotier.

f) Ophævelse af alle Afkødelgeser indenfor offentlig Administration, som er gennemført efter tysk Ordre eller i tysk Interesse.

g) Udskrivning af frie Valg til Rigsdagen.

Sideledende hermed medler sig til hurtig Lovning Spørgsmørene om Beskæftigelse af alle de Arbejdere, som i Øjeblikket beskæftiges i Tyskland eller ved tyske Arbejder her i Landet, og som til den Tid vil være arbejdsløse. Forsyning af Landet og Folket med de nødvendige Vaare, den sociale Forsorg, Lønninger, Priser og Avancer, samt endelig Parfredelse — event. Genannførrelse — af en haardhaudet Konfiskation af Væremagformuler.

Endvidere vil det indlyggende vise sig nødvendigt, at Lovningen af en Række af de Problemer, som af Frihedsraadet er tillignet Landets første Regering efter frie Valg Afholdes. Forberedes af Overgangsstadiets Regering. Herunder hører ò.a. Ne sættelse af parlamentariske Kommissioner til Undersøgelse af, om Enkeltpersoner indenfor Ministerierne eller i de skiftende Regeringer i strafværdig Grad har svigtet Landet til Fordel for Tyskerne, Lovforanstaltninger over for Tjenestemænd, der kan vise sig uegnede for en demokratisk Forvaltning af Samfundets Interesser, Udørelse af Regler for Udelse af Erstatning og Oprensning til Patriotier, Vedtagelse af særlige Love til Styring af Demokratiet og til fremtidig at hindre nazistisk Virksomhed.

I Hovedtraktene vil der næppe indenfor det danske Folk herske Enighed om Gennemførelsen af et Program efter de ovenfor skitserede Betingsligninger, men ligesom der under Besættelsen har vist sig, at bestaa en dybtindvunden Meningsoverensstemmelse mellem Modstandsbevægelsen og de politiske Partiers Repræsentanter, omend begge handlede ud fra Ønsket om at bringe Danmark frit fra grænsen Krigen og at opnaa Landets fulde Frihed og Selvstændighed, saaledes er det ikke ualmindligt, at der vil vise sig divergenz Opfattelser af, hvor dybt ledet der bør foretages for at gøre den økonomiske Øret, der i Krigsraadet er begaaet mod den danske Arbejdsstyrke og Middelstand, god igen o. s. v.

Derfor er det ikke tilstrækkeligt i Hovedtraktene at være enige om et Program, dette Program ma i gode Tid gennemdrøftes i alle sine Detaljer, og det ma til sin Tid fuldt gennemføres efter sin aand og bogstav — det er endnu en Forudsætning for at undgaa «belgiske Tilstande».

3) **saafremt man fra de politiske Partiers Side efter Landets Befrielse vil yde Modstandsbevægelsen den Anerkendelse, den retfærdigvis har Krav paa.** Dette sker ikke alene derved, at man giver Modstandsbevægelsen Plads i den kommende Regering og indgaaer paa at gennemføre Modstandsbevægelsens ajeblikkelige Krav om Udrensning og Alstraffelse. Spørgsmaalet bunder dybere. Modstanden under Krigen har ikke alene været rettet mod Tyskerne, men ogsaa mod de skiftende Regeringers Politik. Derfor ma hele Folketsgældens Politik lægges om. Demokratiet ma ikke alene forankres — det maa vidnes. Det er — som aBerlingske Tidende erklærede i en Leder — ikke tilstrækkeligt med et politisk demokrati, naar dette ikke er forbundet med et økonomisk Demokrati. Det danske Folk har i Besættelsestemaere ikke alene vist Evne til Modstand, men ogsaa Evne og Vilje til Samarbejde især over alle politiske og sociale Skillelinjer, ogsaa Samarbejde om Opnaaelse af den belgiske Tilstande — en Forøvet øse og Videre Udhugning af dette Arbejde vil være en tredje Forudsætning for at undgaa «belgiske Tilstande».

Det var Helligtrekongersaften i Aftes, og jeg kom til at nynne:

*Hvor de smile, hvor de vinke
os fra Jorden op til sig.*

Povl er død i Neuengamme. Det er forfærdeligt. Jeg kan ikke taale at tænke paa det.

Min Pibe er gaaet ud. Det kan snart gaa ud alt sammen.

Det bliver ikke til mere i Nat. Jeg er søvning og træet. Men jeg tror ikke, jeg kan sove.

NB! 3 Færgebilletter i Morgen Kl. 11.

1. Februar 1945.

Ingen havde vist drømt om, at der skulde blive saa meget Arbejde, saadan som Tiderne er. Vi og alle Trykkerier har saa travlt som aldrig før. Det kniber nok med Papiret; men det gaar da alligevel.

5. Maj 1945.

Hvilken Dag det dog har været!

Den begyndte med Jubel og endte med Sorg og Forbitrelse. Jeg og nogle Stykker til blev hentet i Nat. Frihedsraadets Lokalkomite og Modstandsstyrkerne skulde have trykt et Opraab til Befolkningen.

Det var mærkeligt at staa inde i Trykkeriet med fuldt Blus paa Lamperne og uden Mørklægningspladerne for Vinduerne. Der var sat Vagt af Frihedskæmpere hos os. Endnu vidste man intet om, hvordan Befrielsen vilde forløbe.

Direktøren trykte selv Opraabene paa en af Automaterne.

Der var Feststemning, da alle de øvrige kom paa Arbejde. Egentlig var vi indstillet paa at holde fri, det gjorde hele Byen. Men et og andet sivede jo ud om de »Mørkets Gerninger« nogle af os havde bedrevet. Helt saa hemmeligt som vi havde troet, det var, viste det sig nu, at det ikke havde været. En og anden havde lagt Mærke til »Fægebilletterne«, der blev lavet i Korrekturpressen til de illegale Folk. Saa det var godt, at de var »gode nok« allesammen.

Men vi kom altsaa paa Arbejde. Det illegale »Morgenbladet« vilde gerne have et Fredsnummer ud. Og jeg skal love for, at der blev arbejdet. Aldrig har vi taget fat med en saadan Oplagthed. Allerede om Eftermiddagen blev det flotte illustrerede Blad delt ud i Gaderne.

Jeg har ikke Lyst til at skrive om alt det andet, der skete. Vi jublede over Arrestationerne, vi havde Lejlighed til at se; men Begejstringen satte sig saa mærkeligt hurtigt. Der var alt for mange, der gik over Gevind.

Og saa i Løbet af Eftermiddagen Skyderiet og de mange dræbte. Det er frygteligt.

7. Maj 1945.

Vi har faaet Tilgivelse for alt det Papir, vi »stjal« til *Frit Danmark* under Besættelsen. Det var ikke svært. Men det var rart nok, at vi kunde gøre rede for det meste af det, vi havde taget.

10. November 1945.

Typografernes Syssel er stille og fredelig, siges der. Det er forkert, helt forkert. Der er ofte Drama i Luften i et Trykkeri. Sætteren laver sin Sats, der læses Korrektur én,

to, tre Gange. Færdig! I Maskinen med Formen og en sidste Revision til Faktoren, og saa kører vi. Hurtigpressen æder det ene 1000 Tryk efter det andet paa dyrt Papir. Den Dag, man staar med den færdige Bog i Haanden, falder Øjnene paa en Bommert, sommetider en Bagatel og en sjælden Gang en Generalbommert. Det er grusomt. Jeg vil tro, at man i mange Fag har Mulighed for at udbedre en Fejl, men en Ting, der er trykt, er det utroligt besværligt, nu og da umuligt at rette i. Og saa føler enhver, der har mindste Andel i Fejlen sig medskyldig. Jo, vist kender vi til Drama, men heldigvis sjældent til det helt store. Lad mig banke under Bordet.

Ogsaa i Dag havde vi en Oplevelse, der kan ryste Nerverne. Og det endda paa Mortens Aften. Det var lige før Fyraften. Fjerkræbladets store tætte Sider var skudt ud i Nr. 5, og Trykkeren paa første Hold havde rettet til og var køreklar, da hans Afløser kom. – Den er i Orden, du kan bare trille med den! sagde han til Kammeraten.

Jeg skal love for, der blev trillet. Ned paa Gulvet med hele Formen. Stopklodserne var ikke sat for. Ingen kan forestille sig det Brag, der lyder, naar nogle Tusinde Linjer ryger i Gulvet. Det er rædsomt, især for en Typograf, der øjeblikkelig ved, hvad det betyder. Fisk! God Takt kræver, at man ikke straks strømmer til. Men i Dag var Braget saadan, at man maatte ned og se.

Tre Sider skudt Petit og fem Sider kompres Nonperaille i et stort Format liggende i en Dynge paa et Gulv er ikke noget rart Syn. Der er ikke noget at sige til, at Trykkeren var graa som det træholdige Papir, han skulde trykke paa.

Lærlingen fik kort og godt Besked paa at hente en Skovl og en Spand.

Det saa et Øjeblik ud til, at jeg skulde gaa Glip af den Mortensgaas, Petersens i Stuen og vi havde splejset til. Men Arbejdet med Nyopsætningen af Maskinsatsen var saa stort, at det blev bestemt, vi Haandsættere først skulde komme i Morgen Søndag.

4. Maj 1946.

Saa er der altsaa gaaet et Aar siden, det store skete. Og alle de dyre Forsætter og store Løfter er glemt. Nogle af de unge tager det tungt. Jeg er snart en gammel Stabejs, der ikke rystes saa let. Og alligevel, det havde nu været smukt, om det Sammenhold fra Krigsaarene havde sat sine Spor.

Jeg gik mig en Tur alene gennem Gaderne. Det var kønt med de mange Lys i Vinduerne. Saadan vil det vel være nogle Aar endnu, at man paa de store Dage mindes og taler højtidelige Ord. Men i Morgen er Lysene slukkede – og Ordene glemt. Er jeg alligevel bitter?

Min Tur endte paa Bolbro Bakke. Det var første Gang, jeg var derude efter Befrielsen. Her døde altsaa den unge Mand, Orla Christensen, i Morgen for et Aar siden. I Aften er der Blomster ved den lille Sten, hans Kammerater har sat.

Han arbejdede hos os et lille Aars Tid. Saa rejste han hen paa et andet Trykkeri. Det var os, der hentede ham her til Byen fra Holstebro – for at han kunde dø for en Kugle, kun 22 Aar gammel. En af de mange.

7. September 1946.

Endnu staar der Korn paa Marken hist og her; men langt det meste er i Hus. Jeg har været en lang Tur for at

nyde den Em, der staar over Markerne. Høsten har altid været min bedste Tid. Jeg har engang læst hos Johannes V. Jensen om en Træl, der hver Hviledag tog sine syv Sønner med op paa Højen foran Aftensolens Ansigt og lærte dem Længsel.

Længsel – ja, engang længtes jeg langt bort; men om nogen eller Tiden har lært mig at længes rigtig, det ved jeg ikke. Og jeg behøver vel heller ikke at vide det. Men jeg ved, det er godt at sidde paa et Par Neg og se Solen gaa ned. Sindet faar hvile, og Tankerne klares.

Vi har de sidste Dage talt meget om Flyveulykken over Stevns. 22 omkom og blandt disse Direktørens Forældre. Det var en brat Afslutning paa en Rejse til noget glædeligt.

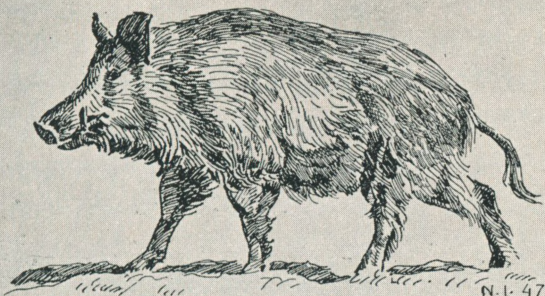
Der er nok at skrive om i Aften, alt for meget, saa jeg kan fatte mig i Korthed.

Tiden vil vise, hvad der sker.

2. Januar 1947.

Igen en ny Ledelse. Det er altsaa den femte Direktør, jeg oplever paa Andelsbogtrykkeriet. Svend Koksbang har jeg saamænd rykket lidt i Ørene nu og da, da han som Lærling stod i min Afdeling.

Jeg kom til at tænke paa i Dag, at det nær var gaaet saadan, at han ikke var kommet i Lære her. Da han stillede lidt forsagt den første Morgen, og ikke større end Tobak for en Skilling, mødte Faktoren ham med et: Hvem er du, hvad vil du? I Travlheden var det gaaet i Glemme, at man nogle Maaneder før havde lovet ham Plads som Sætterlærling. Naa, det blev jo ordnet, og det har altsaa vist sig, at det var godt nok.

STAMFÆDRENE

Gennem Aartusinder har Svinekød, først fra Vildsvin, senere fra Tamsvin, spillet en Rolle for vort Folks Ernæring. Dette kan vi fastslaa ved Hjælp af de Knoglerester, der findes i forskellige forhistoriske Kulturlag, hvis Alder Videnskabsmændene er i Stand til at bestemme. Stenalderens Mennesker, der levede et omflakkende Nomadeliv, og som ernærede sig af Jagt og Fiskeri, indrettede velbeskyttede Bopladsder paa Øer og lave Næs ved Kyster og skovomkransede Søer, og hertil bragtes det nedlagte Vildt. De forskellige Knoglerester fra Maaltiderne spredtes rundt omkring Bopladsen, en Del sank i Søernes Vande, og efterhaanden som disse groede til og forvandlede til Moser, bevarede disse Knogler — beskyttede som de var mod Forraadnelse ved Udelukkelse af Luftens skadelige Indvirkning — sammen med Ben- og Stenredskaber, Lerkrukker og meget andet, og kan nu fremdrages friske og velbevarede efter 8000, til 9000 Aars Forløb.

Der er ingen Tvivl om, at *Vildsvinet* for den Tids Befolkning spillede en stor Rolle som Jagtdyr, da det forekom almindeligt gennem hele Stenalderen. Det ældste kendte Fund af Vildsvineknogler fra

Hans Far, min gamle Kollega Typograf Koksbang, vilde nok have været stolt af Drengen.

— — —

Vi har stadig rygende travlt. Det er mærkeligt. Vor Frygt straks efter Krigen for Nedgang i Beskæftigelsen har indtil nu været ubegrundet.

25. Juni 1947.

Vi er lidt stolte herinde. Et Stykke Arbejde, som vi synes er virkelig smukt, er blevet afsluttet, endda paa Rekordtid. Det er Odense Eksportslagteris Jubilæumsskrift.

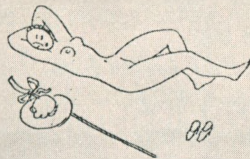
Det er en stor Bog paa 27 Ark, med smukke Tegninger, Fotogengivelser og flotte Farvetryk. Det fortælles, at Bogen var lige ved ikke at kunne udkomme, fordi Papiret ikke kunde skaffes. Det er jo rationeret, og der skulde bruges 14 Tons Kunsttrykpapir. Men heldigvis lykkedes det i sidste Øjeblik ved Hjælp af De forenede Papirfabrikker. Jeg skal love for, alle Sejl har været sat til. Der har været en mærkelig Stemning over det Arbejde. En Følelse af Fællesskab. Vi vilde alle Mand vise, hvad vi kunde. Og Forfatteren, Dr. Hj. Clausen, der kom her daglig, blev en populær Mand.

De sidste Dage er der blevet kørt i Trykkeriet til langt ud paa Aftenen. En Trykker havde Fødselsdag. Den blev ofret.

Der er ogsaa blevet sagt Tak. Og det er rart. Slagteriets Direktør Hohwy inviterede hver eneste Mand, der havde haft en Andel i Værket, til en Frokost paa »Grand«. Det var en Fest. Ikke først og fremmest for alle de gode Sagers Skyld. Dem nød vi ogsaa. Men for denne Fornemmelse af, at man skønnede paa en god Indsats.

SE, SKØNHED ER EN SKAT

Se, Skønhed er en Skat,
Som Elskovs Ild opgiøder,
Og heftig Længsel føder;
Hvo nægter dette, at
Jo Skønhed er en Skat?
Men paa den Skat at bygge,
Der svinder som en Skygge,
Kan kaldes taabeligt;
Man let beviser sligt:
Naar Alderen tiltager,
Og Livet ikke smager,
Man siger da god Nat
Til denne Skønheds Skat.

Jeg skal ikke prale af min. Den bestod mest i at rette Korrektur; men jeg havde dog været med og fik mit Eksemplar af den smukke Bog.

29. November 1947.

Jeg har siddet og bladet i Ambrosius Stubs Digte:

*Vore Dage
løbe fage
som en Pil i Luften frem,
Angest, Klage,
Nød og Plage
næsten altid følger dem.
En om Morgen kan vandre
stærk og saftig som en Eg,
Aftenen kan ham forandre
til at ligge død og bleg.*

og saa kom jeg igen til at tænke paa Povl – og forresten paa saa mange andre, der er gaaet bort under Krigen og de sidste Aar. Men det maa man vel indstille sig paa, at Aarene gør ensom.

Heldigvis er jeg rask og kan arbejde, og det er kun enkelte Gange, det kommer over mig, at det snart kan være forbi ogsaa med mig.

Vi begynder at trykke fine Bøger nu. Der er lagt et stort Arbejde i denne her, og jeg tror, den vil hævde sig.

12. December 1947.

Julestemning er noget mærkelig noget. Den smitter af paa os alle, lad os bare indrømme det. Nogle maa se Nisser i Vinduerne, Lys og Gran i Gaderne for at faa den kære Fornemmelse af Forventning.

Jeg og mon ikke de fleste af mine Kolleger maa igennem de hektiske Dage med Højskolernes og Landbrugsskolernes Elevskrifter for at føle, at nu er det Jul igen. Det hører med ligesom den gode Duft af Klejner i Mors Køkken.

Nu er det ovre igen engang. Og vi naaede det da. Men det var som det sig hør og bør ikke mere end ligetil. Paa Kontoret maatte hele Styrken i Gang med at lægge Bøgerne i Konvolutter.

Forleden Aften, da jeg atter kom sent hjem og var træt og sukkede over Besværlighederne, sagde Elisabeth:

– Aah ja; men du kunde saamænd ikke undvære det, Far!

Og sandt er det nok. Er det for uanseligt et Livsindhold, dette at hilse fortroligt paa disse tilbagevendende Arbejder, som paa en saa mærkelig Maade væver sig ind i min Hverdag med dens Strid og Glæde? Her er saa »Dalum Lærlinge« med Lindbergs Tegninger af Plovmand og Mejerister. Her er »Korinth Elever«, Husmandsskolens Aarsskrift, Ryslingebogen. Her er et Billede af en Forstanders lille Datter. Ja, lille er hun snart ikke mere. Men jeg husker de første Billeder af hende og har set hende vokse op gennem de skiftende Aarsskrifter. Det er ikke mit Liv, de Billeder, og dog

23. Marts 1948.

Vi har faaet ny Retskrivning. Det kom lidt pludseligt, – for pludseligt, synes mange. Jeg har endnu ingen Mening, om den bliver nemmere at arbejde med. Vi Typografer bliver vel nødt til at sætte os ind i Reglerne og anvende den, selvom jeg tror, det vil falde mig tungt. Det er nu ikke saa ligetil at lave sin Retskrivning om, naar man er en gammel

Fyr. Og jeg, der altid har været saa stolt af, at jeg kunde finde ud af, hvornaar »kunde«, »skulde« og »vilde« skulde med »d«. Nu kan det være ligemeget.

Det er nu forresten ikke saa ligetil at beherske Sproget. Ingen gør det vel til Fuldkommenhed. Men alligevel undres man som Typograf over en Del af de Manuskripter, vi præsenteres for mellem Aar og Dag, selv fra velbegavede Mennesker. Sandheden er naturligvis, at man godt kan have en god Forstand, selvom man ikke kan stave.

Disse Spekulationer fik mig til nu i Aften at gennemse en lille Konvolut, hvori jeg har gemt nogle af de kuriøse Manuskripter, jeg igennem Aarene har sat efter, og som jeg har kunnet tage til mig. Jeg tror, jeg vil klæbe denne lille Annonce, som er et af mine bedste (eller værste) Eksempler ind i min Dagbog paa dette Sted. Naa, man skal ikke hovmode sig, den gode Mand kan godt være en udmærket Høseholder.

Anonsen til Bladet

Jeg har 1 Hane 4 Hane 1 Aar
 Lorte Minaka Bane Pykket
 og find Avstandene
 af Johannes Nielsen

Vedelevd

Pris 75 Kr

te C. 1270, Diameter

taktermometer med
indstilles til at rin-
n falder under eller
kt, f. Eks. 87 og 95°
(2607)

Simonsen,
blf. 1112.

Til Salg.

2 Stk. brugte 10 Liter Thermospande til
Tyremælk samt en automatisk brugt Bonus
Flødepisker er til Salg paa Ringe Andels-
mejeri, Ringe. (2623)

Carl Nielsen.

Selv vi Trykkerifolk kan træde ved Siden af. Som en Paa-
mindelse derom bør jeg nok klæbe den lille Annonce fra
Mælkeritidende ind samtidig. Jeg forstaar nu ikke, jeg
kunde overse den Fejl. Der *skulde* naturligvis staa »Syre-
mælk«. Det har jeg maattet høre en Del for.

5. Juni 1948.

Saa har vi igen i Aar været paa Sommertur. Det er hyg-
geligt, at denne Tradition er taget op igen. Det er saamænd
helt morsomt at være sammen med Kollegerne saadan en
Dag og se dem i andet end Maskintøj og Kitler. Det frem-
mer Fordrageligheden. Og vore Koner nyder det ogsaa.

Det er rart at se, hvordan vor Formand, Redaktør Schak
og hans Kone nyder at hygge sig imellem os.

10. Juli 1948.

Der kommer ingen Odense Telefonbog i Aar. Myndig-
hederne har forbudt det paa Grund af Papirmanglen. Hvad
skal det blive til?

Der er saa meget Arbejde, som der nogensinde har været.
Der er ingen Folk at opdrive, og der arbejdes over i det
uendelige. Det er saa meget, at der er Maade med Begej-

stringen; men Arbejdet skal gøres, det ved vi alle. Der tages ingen Ordre fra nye Kunder, men siges tværtimod nej i en Uendelighed.

Papiret gøres tyndere, Formaterne mindre, hvor det lader sig gøre. Det gælder jo om at faa saa meget som muligt ud af Kvotaen.

Hvad har man før regnet Papir for? Ingenting. Elisabeth maa selv bringe Poser med til Købmanden.

Paa Trykkeriet er vi nu 75 Mennesker.

6. November 1948.

Saa har vi igen taget en af de store Tørne. Der er Landsmejeriudstilling, og vi trykte det store Katalog med Resultaterne af Bedømmelsen. Lidt Arbejde blev gjort i Forvejen; men til det meste havde vi 4 Dage iberegnet Bogbinderarbejdet. 14 Ark i 8000 Eksemplarer. Vi kan endnu deromme. De unge er jo Sportsmænd, og vi gamle er vant til det. Saa det gik. Der blev arbejdet i Døgndrift. Udstillingens Folk kom med Manuskript til »Bedømmelsen« om Tirsdagen og blev, til Arbejdet var færdigt og tog en Del af Bøgerne med tilbage som Rejsegods om Torsdagen.

Det kneb med at skaffe Papir til det store Oplag, har jeg hørt. Det Papir giver vist mange Kvaler.

Trykkeriet har Stand paa Udstillingen. Med en automatisk Trykmaskine. Poulsen og en anden Trykker er med.

15. September 1949.

Igen en Bog, der er udvalgt af »Komiteen for Godt Bogarbejde«. Det er morsomt med disse Kvalitetsbøger, som vi trykker oftere og oftere. Denne Gang var det den lille

»Historien om en Moder«, som vi trykker for Odense Bys Museer, som lægger Vægt paa smukke Tryksager.

7. Oktober 1949.

Nu har jeg arbejdet med Bøger i 47 Aar. Side efter Side sættes op, og man tænker lidt eller slet ikke over, hvad der staar, hvilket Arbejde det har kostet at skrive alle disse Sider Ord for Ord. Det er blevet Haandværk og Vane. Ved at rode i mine Bunker er jeg i Aften kommet til at tænke nærmere over det.

Om nogle Aar, ja maaske før, vil hele Bunken smides ud, sælges og brændes, for hvem har Tid til at interessere sig for andres Liv? Alle har rigeligt med deres eget.

Alt, jeg har været optaget af, tænkt over og haft Glæde eller Sorg af, gemmes her med mine Bemærkninger. Nogle Sætninger den ene Dag, den anden blot nogle Ord, der ikke engang er blevet til en Sætning, og den næste igen en hel Side eller mere skrevet fuld. Der er ingen Linie i det hele, bare tilfældige Hændelser fra Dagen og Vejen. Og alligevel er der maaske en Linie – ikke i det, der er skrevet, men i det, der ligger bag.

Dette har jeg ofte glemt, naar jeg læste en Bog, og har taget det skrevne for bogstaveligt. Skal man virkelig arbejde saa længe med Bøger for at forstaa dette?

3. Marts 1950.

Stæren er kommet. Der er Krokus i vor Have.

Man skulde have mere Tid til at nyde Foraaret. Tid og Tid – jeg tænker ikke paa Fritid, men paa de Foraar, man kan faa Held til at opleve.

Nej, Fritid er der saamænd nok af, langt mere, end da jeg var i Lære. Men jo mere man faar, desmindre slaar den til. De unge har saa meget for, og jeg synes ogsaa, at de til Tider har Tankerne for meget uden for Arbejdet.

Arbejdet er paa mange Maader lettere, og dog kan det kede dem. *Hic labor, hoc opus est!* sagde jeg til et Par af dem i Dag. Sikke Øjne de laante mig. Mon jeg har set saadan paa gamle Knorth, da han sagde det til mig?

I Sparefonden har jeg nu staaende 11.972 Kroner.

1. Juli 1950.

Vi har faaet Monotype.

Nu laver vi Haandsats paa Maskine. Saadan siges der, naar det nye Anlæg vises frem. Og det kan maaske være rigtigt nok. Ihvertfald støber Maskinen løse Bogstaver. To flinke unge Mennesker, der er fortrolige med de mystiske Processer, er blevet indført fra København.

Den ene sidder ved et Tastbord og prikker Huller i Papirrullen, den anden sætter Rullerne i sin Støbemaskine, og saa bliver der Sats ud af det.

Jeg begriber endnu ikke noget af det. Anlægget er særlig egnet til Tabeller og vanskelig Sats paa fremmede Sprog.

Men der er stadig Brug for Haandsættere. Vi er i det hele flere Folk, end vi har været nogensinde. 82 Mennesker.

5. August 1950.

Ogsaa Trykkeriets Publikation »Fynske Kunstnerportrætter« er nu blevet udvalgt som »Godt Bogarbejde«. Der lægges ogsaa et stort Arbejde i disse smaa kønne Bøger, ikke mindst ved Trykningen af Farvetrykkene. Fyns Klichéfabrik har

Farvetryk fra »Fynske Kunstnerportrætter»

Malerierne staaende under hele Fremstillingen, og ved Trykningen hos os sammenlignes der ogsaa stadigt med Originalbilledet. Men Huset har Glæde af Bøgerne. De omtales rosende og er ogsaa meget efterspurgt.

25. Oktober 1950.

Den 18. Oktober døde Fr. Schak. Jeg tror, at Redaktør Jeppesen har skrevet, hvad vi følte:

...Schak var ikke blot af Skikkelse smuk og rankrygget, han var det i hele sin Færd som Sekretær og som Menneske; sjældent træffer man en Mand, der i saa høj Grad føler sig bundet i Trofasthed overfor sine Idealer og sin Gerning, som han var det; men det var ikke en Byrde for ham, det var en Selvfølgelighed, hvori han følte Glæde og var tilfreds....

19. December 1950.

I Dag maatte vi sige Farvel til »Den fynske Husmand«. Redaktør Lindstrøm var lidt ked af det, og det var jeg ogsaa. Ikke alene fordi vi mistede et godt Arbejde, men det var nu saa hyggeligt, at han kom hver Tirsdag. Der er ikke saa faa af de Kunder, der jævnlige har deres Gang i Trykkeriet, som ogsaa vi Typografer kender. Det er egentlig rart, det er ligesom man kommer deres Arbejde nærmere. Lindstrøm var en af dem. Men godt er det da, at han ikke forlader os af Utilfredshed; men fordi de nu laver det store Landsblad, Husmandshjemmet.

19. April 1951.

Ogsaa vi, der sætter og trykker, erfarer nu og da noget om de forfærdelige Besværligheder med at skaffe Papir.

De danske Mejeriers Fællesindkøb har Jubilæum til Foraaret, og vi er i Gang med et Par store Arbejder. Det ene er et Katalog, hvortil Papiret *er* skaffet.

Det andet er en Haandbog »Mejerikonsulenten« paa knap 500 Sider. Den bliver sandelig lavet i Eksprestempo. Og nu er Papiret i Kælderen, og Trykningen blev paa-begyndt øjeblikkelig.

— — —

Men det Papir har sin spændende Historie.

Der kunde ikke skaffes dansk Papir, i Stedet lykkedes det at placere en Ordre i Finland, der skulde kunne komme frem rettidigt.

Den Dag Papiret skulde afskibes, blev det meddelt, at Udskeibningshavnen var frosset til. Det blev saa øjeblikkelig dirigeret til en fjernere isfri Havn, hvorfra det afgik med Forsinkelse. To Dage efter meddeltes det, at Skibet laa indefrosset i den Botniske Bugt. Dagene gik, og det laa stadig fast. Efterhaanden saa det ud til, at Trykningen ikke kunde fuldføres paa de Dage, der var tilbage. Saa meddeltes det, at Skibet var fri og kunde være i Havn paa en nærmere angivet Dato. Dagen kom, intet Skib. Endnu et Par Dage, og stadig intet Skib. — Indtil man fik at vide, at det stadig laa fast i Isen. I Fortvivelse gik Direktøren endnu en Gang til De forenede Papirfabrikker, som trods de store Vanskeligheder ofte har hjulpet, naar det kneb, og bønfaaldt om en dansk Fabrikation uden for Rationen. Det lykkedes paa visse Betingelser.

Samme Dag kom Telegram om, at det finske Papir laa i Københavns Havn. Skibet laa stadig indefrosset i den Botniske Bugt. Det var bare ikke det Skib, der havde vort Papir med.

Man har sine Bryderier, men Ledelsen har aabenbart ogsaa sine, og det er godt, det er ordnet saadan. Folk bliver saa højmodige, naar det hele gaar for glat.

5. Juni 1951.

Paa Sommerturen i Dag havde vi saa Lejlighed til at hilse paa den nye Bestyrelse med den nye Formand Gdr. Rs. Knudsen. Han holdt Tale ved Middagsbordet. Han er djærv og ligetil, og befandt sig vist godt. Det er rart, at den nye Formand er af den Slags, der føler sig hjemme paa vort Trykkeri.

De to andre Bestyrelsesmedlemmer kender vi jo i Forvejen. Konsulent Laigaard har vi i Huset, og Redaktør Jeppesen kommer daglig og ordner Mælkeritidende med Hjalmar Hansen.

6. December 1951.

Jeg har vundet et Maleri i Firmaets Kunstforening. Sagt i Sandhed bryder jeg mig ikke særligt om det. Moderne Kunst er mærkelig. Det staar ikke til Lyngbakkerne, som jeg hidtil har haft over Sofaen. Men jeg har altsaa hængt det op, og hvad Grunden nu end er, saa kan jeg ikke holde Øjnene fra det.

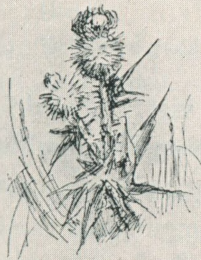
Det hænder nu og da, at jeg gaar hjem med en af Trykkeriets fine Bøger i min Mappe. Har man haft lidt Haand i Hanke med en af dem, er Ledelsen ikke karrig med et Eksemplar.

Det er en rar Følelse at sætte sig i Lænestolen med saadan en køn Ting i Hænderne, som man har sin beskedne Andel i.

*Nogle digte
af Robert Burns*

GENDIGTET PÅ
FOLKEMÅL
MED ET RIDS AF HANS LIV
AF

Martin N. Hansen

NYT BOGFORLAG ODENSE

1951

Her i min lille Bog kan jeg vist godt skrive, at jeg synes, at »Nogle Digte af Robert Burns« er en af de kønneste Bøger, vi har trykt. Det er nu en særlig Glæde at se en køn Skrift og nogle gode Tegninger trykt rigtigt paa smukt Papir. Hænderne bliver varsomme. Mon det ikke er den samme Oplevelse en Elsker af f. Eks. Malerier har, naar han staar overfor et godt Lærred.

Jeg haaber, Bibliotekaren bliver glad for den. Han holder af kønne Bøger – og forresten vist ogsaa af vort Fag, som han snart maa kende godt. Han kan lide at gaa her i Trykkeriet og spørger med, at da han vel næppe kan blive Medlem af Typografernes Fagforening, vilde han sætte Pris paa ihvertfald at blive optaget i vor Sygekasse her i Huset.

20. Januar 1952.

Man siger, at Vejen til et vist Sted skal være brolagt med gode Forsætter. Mon de fleste Husmødre ikke med ærlig Vilje har begyndt et nøjagtigt Regnskab over, hvad der bruges til Husholdningen, men enten er det blevet for ensformigt, naar de havde alle de faste Priser i Hovedet, eller ogsaa har de stadig stigende Priser nok faaet dem til at give helt op.

Saadan er det aabenbart ogsaa gaaet for min Mor. Af en eller anden Grund holdt hun op med sit Regnskab den 1. Februar 1900, og i Resten af den lille Bog, jeg stadig gemmer paa, staar der noget helt andet.

Jeg husker endnu de store Rugbrød paa 4 kg, vi havde den Gang.

Men her er Regnskabet for nogle Uger i Januar Maaned 1900:

10. Januar.	Et Rugbrød	22 Øre
	Et Franskbrød	8 -
	Tændstikker	12 -
12. Januar.	Fire Pund Kartoffler	20 -
	Gryn, Svesker	19 -
14. Januar.	Brød, Mælk	26 -
	Ris, Rosiner	15 -
15. Januar.	Salt, Franskbrød	9 -
	Mel, Bagepulver	30 -
17. Januar.	En Høne	165 -
	Kaffe, Husblas, Gryn	62 -
19. Januar.	Øl, Mørbrad, Sild	73 -
21. Januar.	Ost	10 -
	Rødspætter	35 -
22. Januar.	Stor Kringle	25 -
	Rosiner	5 -
	Brød	22 -
24. Januar.	Et Svinehoved	65 -
25. Januar.	En Aquavit	50 -

Det var Indkøb til fire Personer, saa man kan vel slutte sig til det Kvantum, der blev købt.

Jeg har nu moret mig over det gamle Regnskab igen, og da det er Søndag, maatte jeg spørge om, hvad Middagen bød paa og aabnede Døren ud til Køkkenet.

- Skal vi have Mørbrad i Dag, Elisabeth?

- Er Du tosset? Tror Du, vi kan bruge for over ti Kroner alene til Kød?

- Men Du købte vel den Flaske Aquavit, jeg bad Dig om?

Der var ikke mere at snakke om. Hun klarede det helt alene, for jeg fik den daglige Historie om de stigende Priser. Det var bedst at lukke Døren og gemme min Mors Regnskab, for det hele gaar ad...

Ja, ja, saadan siger man jo, og der kan vel ogsaa nu og da være Grund til det, men selv om Priserne er steget paa mangt og meget, er det vist faa, der vil tilbage til det gamle.

14. Juni 1952.

I Tirsdags havde Poul Jacobsen 40-Aars Jubilæum, og i Dag var det saa Emilie Madsens Tur. Vi var, som det er Sædvane, ude at drikke Morgenkaffe ved dem begge Kl. 6 og havde en gemytlig Hyggetime sammen. Det er jo efterhaanden ikke faa af os, der har passeret dette høje Jubilæumstal. En af de unge sagde i Dag, at det maatte føles mærkeligt at have været paa samme Sted i saa mange Aar. Aa nej, unge Ven. For den, der er ung og ser frem, er 40 Aar et langt og uoverskueligt Tidsrum; men den, der ser tilbage, undres over, hvor Tiden dog blev af. Et Liv er kun kort – ihvertfald naar Dagene er forløbet helt godt.

15. Juni 1952.

... i mangt og meget begynder jeg at forstaa vor gamle Lærer. Mine Øjne er ved at faa det som hans. Sorgerne har man lært at bære; men naar der sker noget godt, har ogsaa mine Øjne faaet en Tilbøjelighed til at løbe i Vand.

Da jeg i 1919 saå Krigsfangerne vende hjem, troede jeg fuldt og fast, at det var den sidste Krig, for nu maatte da Menneskene blive klogere. Men jeg kom til at se værre Ting, da Togene og de hvide Busser i 1945 kom med Fangerne fra Koncentrationslejrene, og nu har man ikke engang Haabet om en ny og bedre Verden at leve paa. For mig selv betyder det vel ikke saa meget mere; men for de unge er det slemt.

Eget Trykkeri og egen Virksomhed fik jeg aldrig, selv om jeg drømte om det en Tid; men trods dette er jeg alligevel tilfreds med Livet, som det har forment sig.

Man siger, at Arbejdet smitter af paa Manden. Jeg tror, der er noget om det. Selv om Typograferne efter min Mening altid har opført sig pænt, er der alligevel sket en Udvikling ogsaa der, som vi baade kan være glade ved og stolte over.

Jeg har kendt alle de Mænd, som har skabt og ledet Andelsbogtrykkeriet gennem 50 Aar, og det er kønt og godt at huske, at de ikke kun tænkte paa sig selv og egen Fordel. Det har gjort mange Ting i det daglige betydeligt lettere.

Nogle vil vel nok hævde, at jeg med Flid har fundet de lyseste Blade frem. Der var dog ogsaa Skyer paa Himlen nu og da. Det er rigtigt. Men et Graavejr glemmes hurtigt efter faa Dages Solskin. Desuden er der Ting, man fatter sig kortere om med Aarene. Hvad der oprørte og harmede som ung, bider ikke saa meget mere. Stort bliver smaat og omvendt.

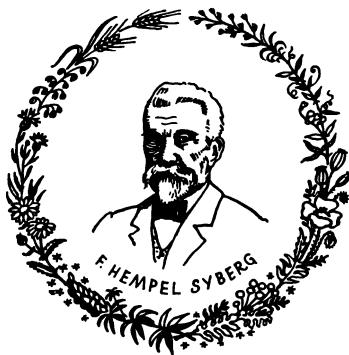
Udviklingen fra et beskedent til et stort Foretagende er sket langsomt og umærkeligt fra Dag til Dag, og ser jeg tilbage paa det, vi begyndte med, og frem til det, der er i Dag, maa jeg med Glæde, men ogsaa med et lille Suk over Tiden, der er gaaet, tænke paa, hvad der blev sagt opmuntrende til mig i min Læretid: *Quantum mutatus est.*

Ja, ja – meget er sandelig forandret; men den bærende Idé for Andelsbogtrykkeriet er heldigvis stadig den samme.

Jeg vil ikke tænke paa den Dag, jeg bliver nødt til at nedlægge mit Arbejde og forlade Virksomheden, for jeg er bange for, mine Øjne vil løbe i Vand.

NAVNE
PAA NOGLE AF DE MÆND
SOM ANDELSBOGTRYKKERIET
ER TAK SKYLDIG

Deltagere i det stiftende Møde den 24. April 1902:

Mejeribestyrer Torben Jensen, Gislev.
Gaardejer H. K. Nielsen Godske, Heden.
Gaardejer I. H. Nørrelund, Baaring.
Sognefoged N. Petersen, Langæble.
Gaardejer H. J. Poulsen, Dærup.
Gaardejer N. Chr. Rasmussen, Nr. Broby.
Forpagter F. Hempel Syberg, Odense.
Mejeribestyrer Chr. Vestergaard, Godthaab, Skelskør.

Formænd for Bestyrelsen:

Forpagter F. Hempel Syberg, Odense	1902-1925
Proprietær V. Jespersen, Næsbyhoved	1925-1933
Redaktør Fr. Schak, Odense	1933-1950
Lensgreve Ahlefeldt-Laurvig, Tranekær	1950-1951
Gaardejer Rs. Knudsen, Lammehave Søgaard	1951-

Formænd for Repræsentantskabet:

Mejeribestyrer Torben Jensen, Gislev	1902-1934
Gaardejer Rs. Nielsen, Slæbækgaard	1934-1944
Sparekassedirektør M. Hansen, Odense	1944-1950
Gaardejer Rs. Knudsen, Lammehave Søgaard	1950-1952
Konsulent N. H. Laigaard Nielsen, Sct. Clemens	1952-

Medlemmer af Bestyrelsen:

Forpagter F. Hempel Syberg, Odense	1902-1925
Landbrugslærer Hans Appel, Hjallesø	1902-1903
Mejeribestyrer Torben Jensen, Gislev	1902-1933
Kammerherre S. Vind, Sanderumgaard	1903-1908
Proprietær V. Jespersen, Næsbyhoved	1908-1933
Gaardejer Rs. Nielsen, Slæbækgaard	1925-1944
Redaktør Fr. Schak, Odense	1933-1950
Sparekassedirektør M. Hansen, Odense	1933-1950
Gaardejer Rs. Knudsen, Lammehave Søgaard	1944-
Lensgreve Ahlefeldt-Laurvig, Tranekær	1950-1951
Redaktør M. Jeppesen, Hjallesø	1950-
Konsulent N. H. Laigaard Nielsen, Sct. Clemens	1951-

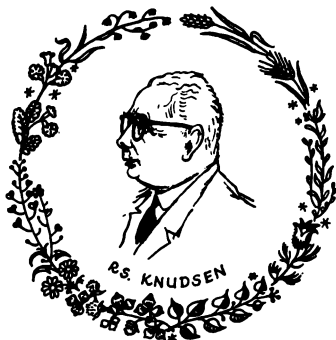
*Medlemmer af Repræsentantskabet valgt af
Dansk Mejeristforening:*

Mejeribestyrelse Torben Jensen, Gislev	1902-1934
Mejeribestyrelse Jens P. Justesen, Brørup	1902-1939
Mejeribestyrelse Chr. Vestergaard, Godthaab, Skelskør	1902-1903
Mejeribestyrelse P. J. Dons, Hjørnlunde	1902-1909
Mejeribestyrelse L. P. Storm, Stege	1902-1909
Landbrugslærer Hans Appel, Hjallesø	1903-1947
Mejeribestyrelse Chr. Madsbjerg, Aarhus	1909-1921
Mejeribestyrelse Chr. Petersen, Ørbæk	1909-1936
Redaktør Fr. Schak, Odense	1921-1950
Mejeribestyrelse S. Kr. Sørensen, Marslev	1934-1950
Mejeribestyrelse Chr. Jørgensen, Tudse Næs	1936-
Mejeribestyrelse V. Kjærsgaard, Kolding	1939-1950
Redaktør M. Jeppesen, Hjallesø	1947-
Mejeribestyrelse S. Bøgh-Sørensen, Nr. Lyndelse	1950-
Mejeribestyrelse Johs. Johannessen, Bække	1950-
Mejeribestyrelse K. H. Skovgaard-Frosch, Røde Kro	1951-

*Medlemmer af Repræsentantskabet valgt af
Fyens Stifts patriotiske Selskab:*

Kammerherre S. Vind, Sanderumgaard	1902-1908
Proprietær V. Jespersen, Næsbyhoved	1902-1933
Gaardejer Peder Hansen, Kirkendrup	1902-1930
Gaardejer N. P. Lindø, Sdr. Næraa	1902-1911
Proprietær Marius Madsen, Hundslev Skovgaard	1902-1949
Proprietær K. Brandt, Ellesminde	1908-1913
Forpagter I. Hansen, Christianshøj	1911-1932
Forpagter J. Willumsen, Anhof	1913-1925
Godsejer K. Langkilde, Bramstrup	1925-1952
Proprietær And. Andersen, Truelsholm	1930-1933
Sparekassedirektør M. Hansen, Odense	1933-1950
Godsejer J. Jessen, Løgismose	1932-1940
Proprietær P. V. Møller, Stærmosegaard	1934-1949
Arkitekt Axel Jacobsen, Odense	1940-
Lensgreve Ahlefeldt-Laurvig, Tranekær	1949-
Forstander Nils Dullum, Blangstedgaard	1950-
Konsulent N. H. Laigaard Nielsen, Sct. Clemens	1950-

*Medlemmer af Repræsentantskabet valgt af
Fyns Mejeriforening:*

Forpagter F. Hempel Syberg, Odense	1902-1925
Gaardejer J. H. Nørrelund, Baaring	1902-1913
Gaardejer Jens Jensen, Nordskov	1902-1922
Amtsraadsmedlem Th. Jensen, Kustrup	1902-1905
Landvæsenskommissær N. C. Rasmussen, Nr. Broby	1902-1916
Proprietær A. L. Findsen, Mathildelund	1905-1919
Gaardejer Rs. Nielsen, Slæbækgaard	1913-1944
Amtsraadsmedlem Lars Kristensen, Ringe	1916-1928
Gaardejer Laurids Larsen, Dalby	1919-1937
Bryggeriejer F. Rasmussen, Indslev	1922-1931
Gaardejer Rasmus Larsen, Slude	1925-1937
Sognefoged N. Andersen, Martofte	1925-1943
Gaardejer P. A. Fenger, Haarby	1928-1937
Gaardejer J. P. Jacobsen, Thoderup	1931-1939
Gaardejer Rs. Knudsen, Lammehave Søgaard	1937-
Gaardejer L. P. Larsen, Pederstrup	1937-1943
Gaardejer Jørg. H. Jørgensen, Røjle	1940-1947
Proprietær R. Borreby, Borreby Møllegaard	1940-1943
Landbrugslærer V. K. Haugaard, Skaarup	1943-
Gaardejer Simon Jacobsen, Farstrup	1943-1946
Gaardejer C. Rasmussen, Rifbjerg	1944-1950
Gaardejer Sv. Frederiksen, Aasum	1946-
Gaardejer P. Lunde, Ebberup	1947-
Sekretær N. P. Poulsen, Odense	1951-

Direktører :

Anthon Petersen	1902-1934
Hvidhjelm Petersen	1934-1934
Fr. Boysen.....	1934-1939
O. Rye.....	1939-1947
Sv. Koksbang	1947-

40-Aars Jubilarer blandt Medarbejderne :

Otto Cornils	1905	Oluf Andersen	1909
Alfred Rasmussen	1906	Poul Jacobsen	1912
Lars Maegaard	1908	Emilie Madsen.....	1912
Salomon Jensen	1909		

25-Aars Jubilarer blandt Medarbejderne :

Anthon Petersen	1902	Hjalmar Elbøll.....	1914
Gustav Nielsen	1902	Ellen Johansen.....	1918
Otto Cornils	1905	Astrid Jacobsen	1919
Alfred Rasmussen	1906	Marie Palmus.....	1919
Carl Topp	1907	Kaj Kingo	1923
William Hansen	1907	M. Huulvei Hansen.....	1923
Hvidhjelm Petersen	1907	Ove Appel	1923
Lars Maegaard	1908	Johannes Kaarsgaard.....	1923
Salomon Jensen	1909	Landry Jensen	1925
Oluf Andersen	1909	Fritz Perrot.....	1925
Poul Jacobsen	1912	Laurits Larsen	1925
Emilie Madsen	1912	Hjalmar Hansen.....	1925
Peder Tinggaard	1912	Chr. Rasmussen	1927

NOGLE TAL
FRA DE HALVTREDS AAR

Aar	Bonus til Kunder Kr.	Tantième til Personale Kr.	Tilskud til Personalets Sparefond Kr.	Udbetalte Lønninger Kr.	Omsæt- ning Kr.
1902-03.....	3.241,36	1.818,25	-	9.499,71	47.732,82
1903-04.....	3.555,43	2.536,56	-	15.476,90	61.544,35
1904-05.....	3.730,21	2.546,88	-	19.105,79	68.783,20
1905-06.....	4.894,19	3.096,43	-	20.358,72	91.738,99
1906-07.....	7.329,49	4.423,99	-	25.320,68	113.921,35
1907-08.....	4.706,82	4.075,26	-	25.823,42	115.743,94
1908-09.....	6.308,28	4.114,00	-	30.212,74	120.540,75
1909-10.....	7.327,99	5.241,30	-	37.353,78	119.244,86
1910-11.....	7.604,46	5.243,96	-	37.218,09	127.479,88
1911-12.....	7.093,68	4.190,26	-	31.987,15	122.176,63
1912-13.....	8.960,57	5.632,89	-	44.207,05	146.500,75
1913-14.....	8.367,99	5.436,65	439,79	45.852,29	137.312,22
1914-15.....	7.983,78	5.102,19	538,64	44.869,41	128.075,72
1915-16.....	10.460,91	6.628,18	557,28	52.715,56	165.034,79
1916-17.....	11.613,18	7.303,64	593,84	56.366,01	202.121,54
1917-18.....	17.120,00	9.957,40	763,00	62.187,20	248.668,54
1918-19.....	17.934,00	10.205,71	914,23	78.340,12	272.023,27
1919-20.....	25.200,00	17.975,64	1.807,56	147.772,67	407.573,70
1920-21.....	18.361,58	12.496,03	1.855,24	160.047,07	428.200,23
1921-22.....	25.398,34	17.103,81	1.530,38	151.899,17	405.003,86
1922-23.....	26.174,50	14.934,04	1.364,36	135.058,13	371.424,45
1923-24.....	22.946,00	14.706,26	1.335,36	140.047,19	359.279,86
1924-25.....	26.668,48	17.093,34	1.423,98	158.559,54	419.553,24
1925-26.....	24.970,96	15.902,51	1.376,52	165.407,44	401.549,36
1926-27.....	18.312,52	12.635,72	1.148,55	142.255,82	356.780,77

Aar	Bonus til Kunder Kr.	Tantième til Personale Kr.	Tilskud til Personalets Sparefond Kr.	Udbetalte Lønninger Kr.	Omsæt- ning Kr.
1927-28.....	21.997,17	16.101,40	1.457,06	144.030,55	347.038,47
1928-29.....	23.256,90	16.953,93	1.488,47	152.715,01	372.343,99
1929-30.....	23.669,24	17.378,67	1.641,57	150.819,80	379.444,49
1930-31.....	27.175,00	18.714,72	1.749,87	154.698,42	426.109,24
1931-32.....	23.435,80	16.527,98	1.882,78	145.222,52	370.471,07
1932-33.....	20.800,52	15.321,60	1.763,46	139.433,21	348.789,57
1933-34.....	22.935,49	13.139,28	1.705,10	135.417,56	356.681,27
1934-35.....	24.078,72	12.670,68	1.921,96	143.222,84	392.225,28
1935-36.....	31.016,63	14.155,73	1.876,67	161.715,35	473.429,12
1936-37.....	29.587,36	14.293,53	2.032,85	173.738,30	463.602,95
1937-38.....	32.741,52	15.023,73	2.035,02	178.266,82	511.126,17
1938-39.....	34.122,68	16.376,26	1.952,64	191.133,88	534.088,13
1939-40.....	37.288,97	16.123,21	1.998,04	187.431,05	506.479,20
1940-41.....	38.753,90	16.515,44	2.120,88	180.553,09	549.403,71
1941-42.....	46.557,74	19.663,16	2.472,58	201.496,16	634.613,35
1942-43.....	51.498,52	21.228,32	3.044,81	234.893,25	738.238,06
1943-44*) ...	88.961,72	48.025,06	4.982,93	400.386,24	1.264.870,83
1945.....	74.152,40	36.894,17	3.603,39	289.019,87	850.401,69
1946.....	77.253,84	39.265,39	4.414,54	377.718,73	1.129.221,27
1947.....	87.205,48	53.513,71	5.546,32	406.388,46	1.237.623,17
1948.....	98.959,12	56.118,17	6.510,66	471.505,04	1.402.699,69
1949.....	110.669,68	65.966,78	7.033,52	513.444,92	1.569.475,47
1950.....	122.050,72	88.594,00	8.529,13	537.226,29	1.732.688,74
1951.....	145.958,16	98.357,56	9.985,48	628.459,54	2.133.475,02

*) Dette Regnskab omfatter 18 Maaneder (1. Juli 1943-31. December 1944), da man her ændrede Regnskabsaaret til Kalendraaaret.

Indhold

Indledning af Martin N. Hansen	7
Dagbogsblade	11
Deltagere i det stiftende Møde	115
Formænd for Bestyrelsen	116
Formænd for Repræsentantskabet	116
Medlemmer af Bestyrelsen	116
Medlemmer af Repræsentantskabet valgt af Dansk Mejeristforening	117
Medlemmer af Repræsentantskabet valgt af Fyens Stifts patriotiske Selskab	118
Medlemmer af Repræsentantskabet valgt af Fyns Mejeriforening	119
Direktører	120
40-Aars Jubilarer blandt Medarbejderne	120
25-Aars Jubilarer blandt Medarbejderne	120
Nogle Tal fra de halvtreds Aar	121

Udsendt 1. Juli 1952 i Anledning af Andelsbogtrykkeriets 50-Aars Jubilæum.
Tegninger: Gustav Hjortlund. Skrift: Monotype Caslon. Papir: Matgl. Tryk
6125 fra De forenede Papirfabrikker. Klicheer: Fyns Klichefabrik. Bogbinder-
arbejde: Carl Nielsens Bogbinderi. Tryk: Andelsbogtrykkeriet i Odense.